

1 Korin

Korin niŋ Yesuyen alya bereya hitte Pol beleŋ haŋkapyɑ asan kayyiŋ

¹ Ne Polbe Al Kurun beleŋ dufaymiŋde po Yesu Kristuyen mere basaŋ al aposel hiyyen yeŋ hoy niryiŋ. Niŋgeb meteŋ kadniniŋ Sostenesya neya beleŋ

² deŋ Korin taunde niŋ Yesu Kristuyen alya bereya sios Al Kurun beleŋ doyaŋ dirde hi goya Doyaŋ Al Kurunjiŋin Yesu Kristu dolon irde haŋ mar megen hike kwa kurun goya goyen goke asan gago kaŋ har. Deŋ Korin niŋ siosbe Yesu Kristu niŋ dufaytiŋ sanjŋ irke Al Kurun beleŋ yeŋ ge teŋ hoylaŋ muŋ dapat dirtiŋ haŋ. Irde wukken wor po yireŋ yeŋ hoy dirtiŋyen haŋ. Yesu Kristube yeŋ dolon irde haŋ mar megen hike kwa kurun goya neŋyat Doyaŋ Al Kurun.

³ Niŋgeb Adoniniŋ Al Kurunya Doyaŋ Al Kurun Yesu Kristuya beleŋ buniŋen dirde igin igin dirde bitiŋ yisikamke igin hiwoŋ yeŋ nurde har.

Pol beleŋ Korin niŋ Yesuyen alya bereya niŋ Al Kurun igin nurt unyŋ

⁴ Be, deŋbe Yesu Kristuya haŋ geb, Al Kurun beleŋ buniŋen dirde igin igin dirde hi. Niŋgeb goke teŋ hugiŋen Al Kurun igin wor po nurt unen himyen.

5-6 Al Kuruŋ igit nurd uneŋ himyen gote miŋ kurabe gahade: neŋ beleŋ Yesu Kristu niŋ tagaltekeb mere go nurdeb bitiŋde tareŋ hitiŋ haŋ gwahade goyen po, deŋ goyen Yesu Kristuya hikeb mere teŋ tenya saba fudinde bebak teŋ tenya kuruŋ gobe igit mat wor po titek po dirtiŋyen haŋ.

7 Gwahade niŋgeb Doyaŋ Al Kuruŋniniŋ Yesu Kristu sopte mulgaŋ heŋ wawoŋ wor po yeŋ nurde goke doyaŋ henya Holi Spirityen tareŋ kawan forok yeŋ yeŋ mata goyen tumŋaŋ yawartiŋ ala haŋ.

8 Deŋ gwahade gobe Al Kuruŋ beleŋ saŋiŋ dirde hike kuŋ kuŋ nalu funaŋ forok yiyyen. Gogab nalu funaŋ Yesu Kristu waŋ waŋ goyenterbe ultiŋde merem moŋ hinayiŋ.

9 Niŋgeb neŋ beleŋ Urmiŋ Doyaŋ Al Kuruŋniniŋ Yesu Kristuya awalikde hinayiŋ yeŋ hoy diryiŋ al Al Kuruŋbe yeŋ ge hekkeŋ nurtek al hi.

Yesuyen alya bereya bana bipti forok yamiŋ

10 Be, kadne yago, deŋ tumŋaŋ kadom moŋonde teŋ teŋ mata ma teŋ hinayiŋ. Mere teŋ hinayiŋ kuruŋ goyen banabe dufay uŋkureŋ po kerde mere teŋ hinayiŋ yeŋ gago Doyaŋ Al Kuruŋniniŋ Yesu Kristuyen deňemde dineŋ hime. Moŋgo gwaha ma tinayiŋbe deŋ haŋ bana goŋ kadom kilon gird teŋ hikeb bipti forok yenayiŋ. Niŋgeb bada heŋ bitiŋya dufaytiŋya uŋkureŋ po kerde awalikde po hinayiŋ.

11 Kadne yago, ne ga dineŋ hime gabe al kura Kloeya haŋyen mar kura gore waŋbe dindiken

uliŋ dufay budam yerde kadom mohoŋde teŋ hanjen goke momonj niranj geb, gago dineŋ hime.

¹² Deŋ haŋ bana goŋ niŋ al kurabe, “Neŋbe Polyen saba gama irde hite,” yeŋ haŋ. Kurabe, “Apolosyen saba gama irde hite,” yeŋ haŋ. Irde kuratiŋbe, “Pitayen* saba gama irde hite,” muŋanj kurabe, “Yesu Kristuyen saba gama irde hite,” yeŋ haŋ.

¹³ Danij gwaha teŋ hanj? Yesu Kristube walkaka irde hoyanj hoyanj irtiŋ geb, gogo teŋ hanj? Ne Pol gare deŋ ge teŋ kuruse hende kammirinj? Irde ne Polyen tarenje baptais taminj? Moŋ, gwahade moŋ!

¹⁴ Deŋ beleŋ mata gwahade teŋ hanj go nurdeb ne beleŋ hanjkapyä Krispusya Gaiusya po baptais yirdeb deŋ kurabe baptais ma dirmirinj goke Al Kurun iginj wor po nurt uneŋ hime.

¹⁵ Niŋgeb deŋ beleŋ epte ma, “Neŋbe Polyen tarenje baptais titiriŋ,” yenayinj.

¹⁶ Fudinde, Stefanasya yeŋya hanjen mar goyen wor baptais yirmirinj yeŋ nurde hime. Munaŋ al hoyanjbe gwaha yirmirinj yeŋ ma nurde hime.

¹⁷ Yesu Kristu beleŋ nad nerke deŋ hitte kumirinj gobe al baptais yird yird niŋ ma kumirinj. Gwahade yarabe yeŋ ge yitiŋ mere iginj goyen tagal tagal niŋ kumirinj. Kunj tagalde heŋyabe moŋgo Yesu Kristu kuruse hende kamyinj gote sanjinjbe hubu hiyyenkek yeŋbe megen niŋ alyen dufay wukkek yeŋ hanjen goyen ma gama irde tagalde hinhem.

* **1:12:** Deŋem hoyanjbe Sifas.

Yesu Kristube Al Kuruñyen tareñya dufay wukkekya miñyanj

18 Be, Yesu kuruse hende kamyij gote merebe megen niñ alyen dufay gama irde kame kak alare kutek marbe kukuwamjenj nurde hañ. Goyen-poga neñ Al Kurun beleñ dumulgan titij marbe mere gobe mataniniñ gergeñ ird ird tareñ miñyanj yeñ nurde hite.

19 Kukuwamjenj nurde hañ mar gokeb Al Kuruñyen asanje mere gahade katiñ hi:

“Al kura, ‘Neñbe megen niñ dufay wukkekniniñ yanj,’ yeñ hañ marte dufay wukkek goyen gwamuñ yureñ.

Irde ‘Keñkela bebak teñ teñ sanjininiñ yanj,’ yeñ hañ marte bebak teñ teñ tareñ goyen teñ siña ireñ,” yitiñ hi. *Aisaia 29:14*

20 Niñgeb megen niñ dufay wukkek miñyanj albe Al Kurun diliñde meteñ iginj dahade teñ hañ? Saba teñ teñ marbe Al Kurun diliñde meteñ iginj dahade teñ hañ? Irde gayenter dufay gergeñ forok yirde al biñ yawarde hañ marbe Al Kurun diliñde meteñ iginj dahade teñ hañ? Hubu wor po! Al Kurun beleñ megen niñ alyen dufay wukkek yeñ hanjen goyen kukuwamjenj wor po iryiñ.

21 Niñgeb megen niñ alyen dufay go gama irde hañ marbe epte ma Al Kurun nurd untek yiryiñ gobe Al Kurun beleñ dufaymiñ wukkek kerde gogo gwahade yiryiñ. Irde mere tagaltekeb megen niñ al beleñ mere kukuwamjenj yeñ hanjen goyen al kura beleñ mereniniñ goyen nurde Yesu Kristu niñ dufaymiñ tareñ irnayıñ marbe yad yad niñ Al Kurun beleñ amanjenj nurde dufay gogo kiriyiñ.

22 Yuda marbe mata tiŋen Al Kuruŋ beleŋ po ga irtek goke po naŋkeneŋ haŋ. Grik marbe megen niŋ alyen dufay wukkek goke po naŋkeneŋ haŋ.

23 Gega neŋbe Yesu Kristu kuruse hende kamyin goke po tagalde hite. Goyenbe Yuda marbe Mesaiaabe gwahade mat ma kamyen yeŋ nurde hanjen geb, gwahade nurde hanjen gore Yesu Kristu niŋ yitiŋ mere goyen bebak teŋ teŋ belŋen pet tike mata bulunjde kateŋ haŋ. Irde Yuda mar moŋ al miŋ hoyanbe Yesu Kristu niŋ yitiŋ mere gobe kukuwamŋen nurde haŋ.

24 Goyenpoga al kura Al Kuruŋ beleŋ basiŋa yirtiŋ marbe Yesu Kristu beleŋ Al Kurunyen saŋiŋya dufay wukkekya goyen kawan yiryin yeŋ nurde haŋ. Yuda mar kura Al Kuruŋ beleŋ basiŋa yiryin marbe gwahade nurde haŋ. Al miŋ hoyan Yuda mar moŋ goyen Al Kurun beleŋ basiŋa yirtiŋ mar wor gwahade po nurde haŋ.

25 Megen niŋ marbe Yesu kuruse hende kamyin gobe Al Kurunyen dufay po gama irde gogo tiyyin mere goyen nurdeb Al Kurunyen dufay gobe kukuwamŋen yeŋ nurde haŋ. Gega Al Kurunyen dufaybe alyen dufay gote folek geb, gogo Yesu kuruse hende kamde Al Kurunyen dufay wukkek goyen kawan iryin. Megen niŋ marbe Al Kurunyen tareŋbe kuruŋ moŋ geb Yesu keneŋ unaŋ tike kuruse hende kamyin gogo yeŋ nurde haŋ. Gega Al Kurunyen tareŋbe alyen saŋiŋ gote folek geb, gogo Yesu kuruse hende kamyin gega sopte isaq heŋ tareŋmiŋ kawan iryin.

26 Be, kadne yago, haŋkapyä Al Kuruŋ beleŋ hoy ma diriŋyabe megen niŋ marte diliŋdeb dahade

hinhan goke dufay henaŋ ko. Deŋ duŋkurenj duŋkurenj po ga megen niŋ alyen dufay wukkek yeŋ hanjen go miŋyaŋ hinhan. Irde deŋ bana goŋbe al deŋem yaŋbe budam ma hinhan. Doyaŋ mar wor budam moŋ.

²⁷ Goyenpoga Al Kurunŋbe megen niŋ alyen dufay wukkek goyen goniniŋ yaŋ yeŋ han mar memya henaŋ yeŋbe dufay go miŋmoŋ mar basiŋa yiryiŋ. Irde al tareŋniniŋ yaŋ yeŋ han mar memya henaŋ yeŋbe saŋiŋ miŋmoŋ mar basiŋa yiryiŋ.

²⁸ Irde megen niŋ mar beleŋ al kura gogo yeŋ ma yeneŋ hanjen irde al deŋem moŋ yineŋ hanjen mar goyen Al Kurunŋ beleŋ basiŋa yiryiŋ. Al Kurunŋbe megen niŋ mar beleŋ det kurunŋ yeŋ nurde han det gobe gwamuŋ yurde det titmiŋeŋ yeŋ nurde han det gobe basiŋa yiryiŋ.

²⁹ Gogab al kura beleŋ epte ma Al Kurunŋ diliŋde yiŋgeŋ ge turuŋ turuŋ teŋ hinayiŋ.

³⁰ Goyenpoga deŋbe Al Kurunŋ beleŋ basiŋa diryiŋ geb, Yesu Kristuya han. Yesu Kristube dufay wukkek Al Kurunŋ hitte mat watinŋ gote miŋ al heŋbe dufay wukkek duneŋ hi. Yeŋbe gwahade geb, neŋ gayen dufay wukkek go dunenŋbe mata buluŋde mat dumulgaŋ tiye yeŋ nende gasuŋ teŋ kamyiŋ. Irde Al Kurunŋ diliŋde al huwak, irde wukkek wor po diryiŋ.

³¹ Niŋgeb goke teŋ Al Kurunŋen asanđe gahade katiŋ hi:

“Al kura yiŋgeŋ ge turuŋ turuŋ tiye yeŋbe Doyaŋ
Al Kurunŋ po ga turuŋ iryenj,” yitiŋ. *Yere-
maia 9:24*

2

¹ Be, kadne yago, haŋkapyɑ deŋ hitte kuŋ gor heŋyabe Al Kurunyen dufay banare hinhin goyen kawan irde momoŋ dirde hinhem. Gwaha dirde heŋyabe mere al beleŋ hapek yaŋ nurtek mat ma momoŋ dirde hinhem. Irde megen niŋ alyen dufay wukkek yen haŋyen go hende huwarde ma momoŋ dirde hinhem.

² Go dirde hinhem gobe denya heŋya det hoyan hoyan niŋ ma nureŋ, Yesu Kristu niŋ po nureŋ, irde yen kuruse hende kamyiŋ goke po nureŋ yen dufay heŋ hinhem geb, gogo dirde hinhem.

³ Ne denya hinhetabe Al Kurunyen meteŋbe kuruŋ geb, nigen tareŋner epte moŋ yen nurde hinhem. Irde moŋgo meteŋmiŋ buluŋ ireŋ yenbe kafura heŋ barbar wor po yen hinhem.

⁴ Niŋgeb Al Kurunyen mere tagalde saba dirde heŋyabe megen niŋ alyen dufay wukkek, kirmintiŋde hapek yaŋ nurtek goyen gama irde ma tagalde hinhem. Gwaha titŋeŋbe Holi Spirityen saninđe meteŋ teŋ himeke gote igineŋ kawan forok yen hinhan.

⁵ Go teŋ hinhem gobe dufaytiŋ Yesu niŋ tareŋ iramiŋ goyen megen niŋ alyen dufay wukkek yen haŋyen go hende moŋ Al Kurunyen tareŋde dufayninin saňiŋ irtiriŋ yen nurnayiŋ yenbe gogo Holi Spirityen tareŋde meteŋ teŋ hinhem.

Dufay wukkekbe Holi Spirit beleŋ duneŋ hi

⁶ Be, neŋ Al Kurunyen mere tagal tagal marbe Yesu gama ird ird matare parguwak yara hitiŋ mar goya heŋ Al Kurunyen dufay wukkek goke saba tagalde hite. Goyenbe megen niŋ alyen

dufay wukkek yej hanjen go hende ma tagalde hite. Irde megen nij doyañ mar kame hubu henayin gote dufay wukkek yej hanjen go hende huwarde ma tagalde hite.

⁷ Gwaha titjenje Al Kurunyen dufay wukkek banare hitin bebak titek moj goyen tagalde hite. Al Kurunyen dufay wukkek gobe kame nalu funanje deñninin turjuñ yan hej hej ge Al Kurun beleñ hanjapyä wor po megen ga forok ma yekeya ep iryiñ go goyen.

⁸ Dufaymiñ wukkek gobe megen nij doyañ mar beleñ bebak ma tiyamin. Bebak tiyamin manhan Doyañ Al Kurun tareñmiñ turjuñ yan wor po goyen kuruse hende ma mayke kamwoñ.

⁹ Goyenbe go mar gore gwaha tinayin yejbe bikkeñ Al Kurunyen asanđeb gahade katij:

“Al Kurun beleñ yej ge amajen nurd uneñ han
mar nij det gitik teñ yunyiñ gobe
megen nij marbe diliñde ma kennayin, kir-
minde ma nurnayin,
irde epte ma det go forok yenayin yej nurde
hinayin,” yitiñ hi. Aisaia 64:4

¹⁰ Goyenbe nej hittebe Al Kurun beleñ Holi Spirit inke det goyen dikala diryiñ. Holi Spiritbe det tumjañ yeneñ keñkelä nurde bebak teñ hiyen. Al Kurunyen dufay banare wor po hi goyen manaj keñkelä nurde bebak teñ hiyen geb, gogo Al Kurun beleñ inke nej hitte wañ dikala diryiñ.

¹¹ Be, ganuñ al beleñbe kadomde dufay goyen epte keneñ bebak tiyyen? Hubu wor po. Al goyen yiñgeñ po gab dufaymiñ goyen nurde hiyen. Gwahade goyen po, al kura beleñ Al Kurunyen

dufay epte ma nuryeñ. Al Kurunyen dufaybe Holi Spirit po gab nurde hiyen.

12 Neñbe megen niñ mar beleñ dufay heñ hanj gwahade ma dufay heñ hite. Gwahade yarabe da detbe Al Kurun beleñ murunjem moñ dulinj duntinj goyen bebak tinayin yenbe Holi Spirit Al Kurun hitte mat watinj go po gab neñ hitte hi.

13 Ningeb mere tagalde hite gobe megen niñ alyen dufay wukkek yen hanjen go hende huwarde ma tagalde hite. Gwaha titjenjbe Holi Spirit beleñ saba dirtinj go hende huwarde tagalde hite. Ningeb mere fudinde Holi Spirit beleñ yitin goyen Holi Spirityen yufuk bana hanj mar goyen nurde bebak tinayin yen momoñ yirde hite.

14 Gega al kura Holi Spirityen yufuk bana ma heñ megen niñ dufay po gama irde hanj marbe mataya mereya Holi Spirit beleñ forok yirde hi goyen epte ma yeneñ bebak teñ kukuwamneñ po nurde hinayin. Ningeb mel gobe mataya mereya Holi Spirit beleñ forok yirde hi goyen ma yade hanj. Gobe Holi Spirityen yufukde hanj mar beleñ po gab yeneñ bebak teñ hanj geb, gago dinenj hime.

15 Goyenbe Holi Spirit yufuk bana hi albe mataya mereya kurun goyen igin ma bulunj goyen igin yeneñ bebak teñ hiyen. Gega al gobe al mali hoyanj kura beleñ epte ma al igin ma bulunj innayinj.

16 Gokeb Al Kurunyen asanje gahade katinj hi:

“Ganun al beleñ Doyañ Al Kurunyen dufay keneñ
bebak teñ hi? Hubu wor po.

Ganun al beleñ igin saba iryenj? Epte moñ,” yitinj.

Aisaia 40:13

Goyenpoga neŋbe Yesu Kristuyen dufay kenen
bebak teŋ hite.

3

*Yesuyen alya bereya yiŋgeŋ uliŋ fitfut tiyamiŋ
goke yiriŋ*

¹ Be, kadne yago, deňya hinhem yabe deň goyen bitiŋde Holi Spirit beleŋ sanjŋ meten teŋ hi yen ma denen̄ hinhem. Dufaytiŋbe Yesu Kristu niŋ tareŋ iramiŋ gega, bitiŋ banabe megen niŋ dufay beleŋ po kurun̄ hikē denen̄be diriŋ mukn̄eŋ du-faymiŋ hako po haŋ goyen saba yirtiŋ yara dirde hinhem.

² Diriŋ mukn̄eŋbe biŋge tareŋ epte ma netek geb, mamu po nene hanjen. Niŋgeb deň wor gwahade goyen denen̄be saba sanjŋ ma dirde hinhem. Gayenter wor bikken̄ hinhan gwahade po haŋ.

³ Gobe bitiŋ banabe megen niŋ dufay po kurun̄ hi geb, gwahade po haŋ. Ga dinen̄ hime gabe deň bana gon̄ kadtin̄ iğin̄ mat hikē yenen̄be goke bitiŋ ar yen̄ hi, irde kadom mohon̄de teŋ haŋ geb, gago dinen̄ hime. Deň mata gwaha teŋ haŋ gobe bitiŋ bana megen niŋ dufay po kurun̄ hi geb, mata gogo teŋ haŋ. Holi Spirit miŋmon̄ marte mata gama irde haŋ geb, gogo teŋ haŋ.

⁴ Ga dinen̄ hime gabe kuratin̄ beleŋ, “Neŋbe Polyen saba gama irde hite,” yen̄ haŋ, irde kura beleŋ, “Neŋbe Apolosyen saba gama irde hite,” yen̄ haŋ gobe Holi Spirit miŋmon̄ marte mata geb, gogo megen niŋ marte mata po teŋ haŋ dinen̄ hime.

5 Meterjderebe Al Kuruŋ beleŋ hoyan hoyan dunyinj. Niŋgeb Apolosbe ganuŋ? Irde Polbe ganuŋ? Deyyabe tumjaŋ Al Kuruŋyen meten mar uliŋ po. Niŋgeb deŋ ge meten tiyyeket gogo Yesu niŋ dufaytin tareŋ iramiŋ.

6 Gwahade geb ne Polbe det tuyken tur irtinj yara deŋ bitiŋ bana Al Kuruŋyen mere goyen kirmirinj. Irkeb Apolos beleŋ Al Kuruŋyen mere go kuruŋ hiyyen yenbe det hartinj go fe yunen doyan yirde haŋ yara doyan irde hin hin. Goyenbe det hartinj go forok irde kuruŋ ird ird albe Al Kuruŋ, yen uŋkuren po.

7 Niŋgeb Al Kuruŋyen mere al biŋde tur ird ird alya mere go fe uneŋ doyan ird ird alyabe turuŋ yirtek monj. Mere go kuruŋ ird ird al Al Kuruŋ yen muŋ po gab turuŋ irtek.

8 Munanj Al Kuruŋyen mere al biŋde hard hard alya mere go kuruŋ heŋ heŋ ge doyan ird ird alya gote metenbe hoyan hoyan moŋ. Al Kuruŋ diliŋdeb uŋkuren po. Goyenbe meten nende gigen yuntiŋ gote muruŋgembe kame metenmiŋ gote igineŋ dahade forok yitiŋ goyen yeneŋ gab muruŋgem gwahade po yunyeŋ.

9 Fudinde, neya Apolosyabe tumjaŋ Al Kuruŋ niŋ teŋ meten teŋ har. Munanj deŋbe Al Kuruŋyen biŋge meten yara. Irde Al Kuruŋyen ya balem go gwahade goyen.

10 Be, Al Kuruŋ beleŋ buniŋeŋ dirde igin igin diryinj geb, al kura ya ird ird mata nurde pasi hitiŋ al gore keŋkelə po tola yimiyyen gwahade yara nebe deŋ hitte kuŋ Yesuyen alya bereya sios forok ird ird meten miŋ urmirinj. Irkeb al hoyan

beleñ meten timiriñ go hende sios forok irde hanj. Mata gobe tola yimiyytiñ go hende al hoyan belen ya irde hanj go gwahade goyen. Goyenbe tola yimiyytiñ go hende ya irde hanj marbe daha mat ya go irde hanj goke keñkela nurde ga irde hinayin.

¹¹ Tola tareñ hañkapyä timiyytiñ tola gobe Yesu Kristu. Niñgeb al kura tola hoyan kura sopte ma yimiyyen.

¹² Yesu Kristu hitte mat sios forok irde hanj marte meteñmiñ kurabe igin wor po, kurabe igin wor po moñ. Gobe al beleñ ya yirtiñ yara. Al kurabe gol, kurabe silwa, kurabe hora damum hende wor po yade ya yirnayin. Irde al kurabe he, kurabe yamuñ, kurabe huñ beleñ po ya yirnayin.

¹³ Irde kuñ kuñ al iginja bulunja pota yird yird nalu funañ forok yeke ya yirtiñ go kak beleñ kumga tike gab ya yirtiñ mar bana ganuñyen meteñbe igin, munaj ganuñyen meteñbe igin wor po moñ goyen kawan forok yiyyen.

¹⁴ Kak beleñ kumga tiyyen gega, ya damiñbe sanjiñ hiyyen gobe ya go iryiñ albe gote muruñgem tiyyen.

¹⁵ Munaj ya go humga kukeb ya go iryiñ al gote muruñgembe hubu geb, biñ misiñ nuryeñ. Yingeñbe Al Kuruñj beleñ teñ gasuñmiñde kiryen. Gega al gobe yamiñ humga kuke detmiñ tumñañ ya binde yubul teñ busaharde ulin ulin po hiyen go gwahade meteñmiñ gote muruñgembe hubu wor po hiyyen.

Yesuyen alya bereyabe Al Kuruñyen ya balem

16 Be, deñ Yesuyen alya bereyabe Al Kurunyen ya balem, irde Holi Spirit deñ bana hi goyen ma nurde hanj?

17 Al Kurunyen yabe balem wor po, irde deñbe ya balem gogo geb, al kura beleñ Al Kurunyen ya go buluñ iryenþe Al Kuruj beleñ al go gwamuñ uryenþ.

*Megen niñ alyen dufay wukkek yeñ hanjen gobe
Al Kuruj diliñde det dirjen wor po*

18 Be, deñbe dindiken usi ma yirde hinayin. Ningeb deñ hanj bana al kura beleñ yinþen ge yeñþe, “Nebe megen niñ alyen diliñde dufay wukkek minjan al yeñ neneñ hanj,” yeñ nurde hi kenem dufay go tubul po tiyyen. Gwaha teñ hike megen niñ mar beleñ kukuwamjen keneñ hinayin gega, Al Kurunjbe dufay wukkek minjan yeñ kinyen.

19 Megen niñ alyen dufay wukkek yeñ hanjen gobe Al Kuruj diliñde kukuwamjen keneñ hiyen geb, gogo Al Kurunyen dufay wukkek gama irde hiyen al gobe dufay wukkek fudinde go minjan yeñ kinyen. Goke teñbe Al Kurunyen asanđe gahade katiñ hi:

“Al kura, ‘Neñbe megen niñ alyen dufay wukkek goniniñ yan,’ yeñ hanj marbe

Al Kuruj beleñ dufaymiñ tigiri tikeb yinþen go po buluñ yirde hi,” yitiñ. *Yop 5:13*

20 Irdeb sopte mere kura katiñbe gahade:

“Doyañ Al Kurunjbe megen niñ alyen dufay wukkek yeñ hanjen gobe gote iginenj minmoñ yeñ nurde hi,” yitiñ hi. *Tikinj 94:11*

21 Niŋgeb deňbe al kura turuŋ irde, “Neňbe al goyen gama irde hite,” ma yeň hinayinj. Det tumňaŋbe dende geb, gago momonj dirde hime.

22 Ne Polya Apolosya Pitayabe tumňaŋ deň Yesuyen alya bereyat meteň mar. Megeň ga mananj dende megeň. Irde heň heňya kamde kamdeya, det hanča haň gaya kame hinayinj goya kuruŋ gobe tumňaŋ dende.

23 Irde deňbe Yesu Kristuyen alya bereya. Irde Yesu Kristube Al Kuruňyen.

4

Yesu Kristuyen mere basaŋ mar

1 Be, gwahade niŋgeb, deňbe neň gayen Yesu Kristuyen meteň mar, irde Al Kuruŋ beleň du-faymiň banare hitiň goyen kawan ird ird meteň yuntiň mar yeň denenj hinayinj.

2 Goyenbe neň Yesuyen meteň mar beleň titek mata kurabe Al Kuruŋ beleň meteň duntiň goyen bininiňde mat fudinde wor po keňkela meteň titek go goyen.

3 Goyenpoga meteň go teň heňyabe deň beleň daw ma al hoyanj beleň daw meteňneya mataneya goke iginj ma buluŋ ninnayinj goke kandukňeň ma nurde himyen. Nigeň wor meteňneya mataneya goyen iginj wet ma buluŋ wet goyen goke ma yeň himyen.

4 Ne benerbe meteňya mataya teň hime kuruŋ gobe iginj ala po teň hime yeň nurde himyen. Gega Al Kuruŋ diliňdebe buluňne kuram monj ma yeweň. Al Kuruŋ yeň uňkureň gore po gab

iginj teñ hime ma buluñ teñ hime goyen momoñ niryeñ.

⁵ Niñgeb meteñ marmiñde meteñya mataya goyen iginj ma buluñ yineñ yineñ nalube hako hi geb, arañ po gwaha ma yineñ hinayiñ. Nalu funanje gab Doyañ Al Kuruñ beleñ wañ gwaha yinyeñ geb, gayenter deñ beleñ gwaha ma yineñ hinayiñ. Goyenter gab Doyañ Al Kuruñ beleñ alyen mataya meteñya kidoma bana hike epte ma keñkelä yentek yara goyen kawan ird ird hulsi teñ wayyeñ. Irdeb al biñde dufay kerde hitiñ goyen wor kawan iryeñ. Irke gab Al Kuruñ beleñ meteñ marmiñ nende gigen meteñ titiñ gote muruñgem yuneñ turuñ yiryeñ.

⁶ Be, kadne yago, saba dirhem gayen deñ beleñ nurde keñkelä bebak tinañ yeñbe neya Apolosyat ulderer mere gago teñ hime. Gogab deñ beleñ neya Apolosyat mata keneñbe, “Al Kuruñyen asanđe katiñ go po gama irde hinayiñ. Mere hoyanç gor ma hañ gobe gama ma irde hinayiñ,” yeñ hañyen gote miñ nurnayiñ. Gwaha tinayiñbe al kura gama ird ird goke yiñgeñ turuñ turuñ teñbe al hoyançbe buluñ mat tagal uneñ uneñ mata go ma teñ hinayiñ.

⁷ Goyenpoga dindigen ge yeñ neñbe iginj yeñ nurdeb al hoyançbe buluñ yineñ yineñ tareñbe ganuñ beleñ dunkeb gogo teñ hañ? Det budam deñ hitte hañ kuruñ gobe Al Kuruñ beleñ ma duntiñ? Goyenbe danij Al Kuruñ beleñ ma duntiñ yeñ nurdeb dindiken ge turuñ turuñ teñ hañ?

⁸ Be, deñbe Al Kuruñyen saba niñ biñge

kamtiŋen teŋ hinhan goyen bikkeŋ tumŋaŋ nurde pasi hitiŋ yeŋ nurde haŋ. Irde al kura horam yan beleŋ det kuraŋ ma nurde haŋ yara Holi Spirityen tarenbe bikkəŋ titiŋ gogo ep yeŋ nurde haŋ. Irde doyaŋ mar karkuwaŋ hitiŋ yeŋ nurde haŋ, irdeb neŋ Yesuyen mere basaŋ mar gayenbe deŋem miŋmoŋ yeŋ nurd duneŋ haŋ. Goyenbe deŋ goyen gwahade hetek nalube hako po hi. Yesu Kristu sopte mulgaŋ heŋ waŋ waŋ nature gab alya bereyamin gobe doyaŋ mar karkuwaŋ henayiŋ. Niŋgeb fudinde wor po, deŋ goyen doyaŋ mar karkuwaŋ hewoŋ yeŋ nurde hime. Gogab neŋ wor deŋya tumŋaŋ doyaŋ mar karkuwaŋ hiniŋ.

9 Gega gayenter neŋ Yesuyen mere basaŋ marbe al kura mata buluŋ wor po tike al buda kuruŋ diliŋde gasa yirke kamtek marte gasuŋde gor deŋ ge teŋ Al Kuruŋ beleŋ dirtiŋ yara nurde hime. Niŋgeb alya bereya megen haŋ kuruŋ goya Al Kurunyen miyonja tumŋaŋ neŋ hitte kanduk dahade forok yenayiŋ yeŋ denen haŋ.

10 Gwahade niŋgeb, neŋbe Yesu Kristu niŋ teŋbe kukuwa hite, munan deŋbe Yesu Kristuya henbe dufay wukkek miyonjaŋ haŋ. Irde neŋbe yulkek hite, munan deŋbe saŋintiŋ yan. Deŋbe al beleŋ al deŋem yan yeŋ denen palap dirde haŋ, munan neŋ gabe al siksukŋen yeŋ palap ma dirde haŋ.

11 Fudinde, neŋbe meten miŋ urtiriŋde mat waŋ waŋ ga hite gayenterbe biŋge niŋ kamde, fe niŋ kamde, ulniniŋ umŋa miŋmoŋ, irde al beleŋ buluŋ buluŋ wor po dirke ulniniŋ misiŋ katen hityen. Irde yaniniŋ miŋmoŋ geb, kurar mat

kurar kuŋ kuŋ teŋ hityen.

¹² Neŋbe biŋge niŋ nurdeb nindiken meteŋ kuruŋ teŋ gab yade hityen. Al kura beleŋ karan durkeb neŋbe Al Kuruŋyen tareŋde guram yirde tareŋ yirde hityen. Al kura beleŋ buluŋ buluŋ dirkeb goke mukku ma teŋ goya goya meteŋ teŋ hityen.

¹³ Al kura mere buluŋ mat dirkeb neŋbe igin mat wol hen yunen hityen. Minde mat wan waŋ haŋka hite gayenter neŋbe det buluŋ kura yimiyytiŋ dirtek yara hite.

¹⁴ Gwaha dinmekeb memya henan yen ma asan ga kaŋ duneŋ hime. Gwaha dirtiŋeŋbe deŋ goyen diriŋne yago yara geb, bener mat deŋ ge amanen wor po nurdeb gago nurde ga hinayin yen saba dirde hime.

¹⁵ Yesu Kristu niŋ saba dird dird marbe budam wor po hanj. Goyenbe adotin yagobe budam gwahade ma hanj. Ne wa kuŋ Yesu Kristu niŋ yitin mere goyen momoŋ dirmekе yen ge dufayin saŋin iramin geb, nebe Yesu Kristuya heŋbe deŋ kuruŋ gote adotin yara himiriŋ.

¹⁶ Niŋgeb nere mata po keŋkela gama irde hinayin yenbe gago batbat dirde hime.

¹⁷ Goke tenbe Timoti gogo deŋ hitte teŋ kermeke kuyeŋ. Yenbe urne yara, bubulkunjne wor po yen nurd unen himyen. Yenbe biŋde mat fudinde wor po Doyaŋ Al Kuruŋ niŋ meteŋ teŋ hiyen. Yen beleŋ gab ne gayen Yesu Kristuya hen mata dahade teŋ himyen goke momoŋ dirke bitin bak yiyyen. Yenbe ne beleŋ Yesuyen alya bereya sios megen hike kwa kuruŋ goyen saba yirde himyen gwahade goyen po momoŋ diryen.

18 Goyenbe deñ hañ bana goyen kuratiñ kurabe, “Polbe sopte ma wañ dinyen,” yeñ nurdeb neñ nurhet nurhet teñ hañ.

19 Gega Doyañ Al Kuruñ beleñ igin ninkeb heñ ga heñ ga ma tiyen, goyare po kuñ deneñ. Kuñ gab parpar teñ hañ mar goyen mere dahade teñ hañ, irde tareñ damiñde mata gogo teñ hañ yeñ keñkela yeneñ bebak tiyen.

20 Al Kuruñ beleñ alya bereyamin doyañ yirde hi gobe merere po moñ, tareñmiñde doyañ yirde hi. Niñgeb kuñ gab mel go sanjñ damiñde mata gogo teñ hañ goyen yeneñ.

21 Niñgeb kuñ daha dirmeké gab igin yeñ nurnayin? Bearar hende kwep kwep direñ ma, bekkeñde igin mat mere direñbe igin?

5

Mata buluñ teñ hañ mar hayhay yirde hinayıñ

1 Be, deñ hañ bana goñ alya bereya kura leplep mata teñ hañ gote mere momoñ nurmiñ. Al kura naniñde beremya duwan teñ har gobe Al Kuruñ ma nud uneiñ hañ mar wor mata gwahade ma teñ hanjen.

2 Goyenpoga deñbe mata gwahade forok yeñ hi goke buluñeñ ma nurde tumñañ Al Kuruñ diliñde igin po hite yeñ dindiken ge turuñ turuñ teñ hañ. Mata buluñmiñ goke bitiñ misiñ nurde esenbe mata buluñ titiñ al goyen deñya epte ma awalik hetek yeñ takira titek yarabe gwaha ma irde hañ.

3 Nebe deñya gor ma hite gega, dufaynerbe deñya gor hite. Niñgeb nigen gor hime yara teñbe

mata go tiyuŋ al gob bikkeŋ mata buluŋ tiyan inmiŋ.

4:5 Niŋgeb denj beleŋ Doyaŋ Al Kuruŋninij Yesu Kristu niŋ teŋ gabu irdeb al go takira tike Satan yufukde heŋ kanduk yeneŋ hiyen. Dufaynebe denj gabu irde hinayinđe gor denja hiyen, irde Doyaŋ Al Kuruŋninij Yesu Kristuyen tareŋ manaj denj hitte hiyeŋ geb, iginj gwaha tinayinj. Gogab al go kanduk bana heŋyabe mata buluŋ timiŋ yeŋ bebak teŋbe megen niŋ dufay buluŋ go tubul tikeb kame Doyaŋ Al Kuruŋ waŋ waŋ natureb al go tumulgaŋ tiyyenj.

6 Niŋgeb mata buluŋ gwahade goyen denj bana hikeya dindikeŋ ge turuŋ turuŋ ma teŋ hinayinj. Denjbe yis dirŋeŋ muŋ kura palawa bana kerkeb gore hilyaŋ kuŋbe palawa ditdi niyyeŋ go goyen ma nurde haŋ?

7 Nurde haŋ kenem mata buluŋtiŋ gobe yis girmaŋeŋ hitiŋ yara geb, goyen yade siŋa yirnayinj. Irkeb denjbe palawa gergeŋ yis gam moŋ yara Al Kuruŋ diliŋde wukkeŋ hinayinj. Yesu Kristu beleŋ mata buluŋtiŋ halde duneŋ yeŋ Pasobare niŋ sipsip dirŋeŋ yara* heŋ kuruse hende kamyiŋ geb, denjbe mata buluŋtiŋ miŋmoŋ mar hitiŋ haŋ.

8 Niŋgeb neŋbe megen heŋyabe dufay buluŋya mata buluŋya yis bikkek yara goyen yubul po teŋ mata wukkekya mere fudindeya po teŋ hitek. Go teŋ hitek gobe Israel mar beleŋ Pasoba nature

* **5:7:** Bikkeŋ Israel mar Isip naŋa tubul teŋ Kenan kunij tiyaminyabe Al Kuruŋ beleŋ sipsip al diriŋ dirŋeŋ gasa yirde darim yade yame kantayaŋ sam yirnayinj yinyinj. Pasoba Sipsip Dirŋeŋbe alyen gasuŋ teŋbe kamyiŋ al Yesu niŋ yitiŋ.

beret yis miñmoñ nene hanjen gwahade goyenbe gogo.

⁹ Be, hakot kura ne beleñ asanđe al wet kura ma bere wet kura leplep mata teñ hikeb go mar goyen awalik ma yirde hinayin yenj kañ dunmirin.[†]

¹⁰ Go dinmirin gote miñbe leplep mata teñ han mar, det ug po yad yad niñ po dufay heñ han mar, al hoyan gasa yirniñ yirniñ yirde kawe yirde han maryabe det tonen al beleñ yirtiñ dolon yirde han mar goya ma po hinayin yenj ma dinmirin. Munañ go mar goya ma hitek yenjbe go yilwa yirdeb kuñ damde hinayin? Gor kura hitek miñmoñ.

¹¹ Niñgeb asanç ga kañ duneñ hime gabe deñ han bana al kura beleñ, "Nebe Yesu gama irde hime geb, nebe kadtin," dineñ hiyen gega, mata buluñ kura teñ hikeb yenja ma awalik heñ hinayin yenjbe gago kañ hime. Mata buluñ gobe gahade: leplep mata, det ugūñ po yad yad niñ po dufay heñ heñ mata, unçura dolon yirde yirde mata, mere buluñ mat teñ teñ mata, kukuwa fe nene kukuwa heñ heñ mata, irde al gasa yirniñ yirniñ yirde kawe yird yird mata. Deñ han bana al kura mata buluñ gwahade teñ hike yenenjbe awalik ma po irde hinayin. Dula wor yenja ma po teñ hinayin.

¹²⁻¹³ Al Yesu ma nurd uneñ han mar gore mata buluñ teñ han goke merem yan yird yird gobe nere samun moñ geb, matamin goke ma nurde hime. Mata buluñmiñ gobe Al Kurun beleñ gab

[†] 5:9: Pol beleñ asanç budam kayyin goyen Baibelde ma han goyen bana mere tiyyin gokeb gago yenj hi.

merem yaŋ yiryeŋ. Goyenpoga deŋ haŋ bana goyen al kura beleŋ mata buluŋ tikeb ganuŋ mar beleŋ gab goke innayiŋ? Deŋ gog po geb. Goke teŋbe, “Deŋ haŋ bana goyen al kura mata buluŋ teŋ hika keneŋbe al go takira tinayiŋ. Irkeb deňya ma hinayiŋ,” yeŋ haŋ.

6

Kadom merere gerd gerd ma teŋ hinayiŋ

¹ Be, dindigeŋ bana goŋ al kurabe kadomya kanduk minyaŋ go sope iryē yenjbe daniŋ Al Kurunyen alya bereya hitte ma kuŋbe megen niŋ marte mere nurd nurd al hitte kuŋ haŋ? Mata gwahade titek moŋ goyen daniŋ gwaha teŋ haŋ? Gobe buluŋ wor po!

² Deŋbe kame nalu funaŋdebe neŋ Al Kurunyen alya bereya beleŋ megen niŋ mar merere yerde matamiŋ goke yintek goyen ma nurde haŋ geb, gogo mata gwahade teŋ haŋ? Irde deŋ beleŋ kame megen niŋ mar merere yerde matamiŋ goke yintek haŋ kenem deŋ bana kanduk dirŋeŋ muŋ kura forok yitiŋ goyen dindikeŋ epte ma kanduk go sope yirnayiŋ?

³ Deŋbe nalu funaŋde Al Kurunyen miyoŋ mata buluŋde kateŋ uŋgura hitiŋ goyen wor neŋya deňya beleŋ merere yerde matamiŋ goke yintek yen ma nurde haŋ geb, gogo mata gwahade teŋ haŋ? Neŋbe kame mata kuruŋ goyen wor iŋiŋ titek kenem det dirŋeŋ megen henjya neŋ bana kadniniŋya kanduk forok yen haŋ gobe epte sope yirtek. Goyenbe gwaha ma teŋ haŋ!

4 Deňbe dindikeň bana kanduk kura goke kadom mohonđe titek goyen forok yekeb kanduk go sope irniň yenje daniň megen niň mar Yesuyen alya bereya yeneňmiňbe sios bana denjem moň yen yeneň haň mar hitte yad kuň haň?

5 Ga dineň hime gabe nurde memya henaj yenje gago dineň hime. Deň Yesu niň dufaytiň tareň irtiň mar bana gonje kanduktıň sope ird ird al kuram moň?

6 Hubu niňgeb gogo dindikeň uliň kadom igin ma nurd gunę teňbe merere yirniň yen Yesu niň dufaymiň sanjiň ma irde haň mar dilinde yukuň haň?

7 Fudinde, deň haň bana kadtıňa kanduktıň miňyaň goyen megen niň marte merere yerteke sope irnayıň yen al siňare niň hitte yukuň haň gobe Al Kurun dilinde bikken soň haň yen denen hi. Niňgeb gwaha ma teň hinayıň. Kadtiň beleň usi dirde buluň buluň dirde hike gonjiň goň gwaha dirde hinaň yen hinayıň gobe igin yen nurde hime.

8 Neb gwaha dineň hime goyenbe fudinde wor pobe al usi yirde buluň buluň yirde haň marbe al hoyanę moň deň gogo yen nurde hime.

9 Deňbe mata buluň teň haň marbe Al Kurun beleň alya bereyamiň doyaň yirde hi bana goň epte ma hurkunayıň goyen ma nurde haň? Niňgeb al kura beleň usi diryenjek geb, keňkela heň ga hinaň ko. Mata buluň gobe gahade: leplep mata, unjura dolon yird yird mata. Irde al kura berem yanę gega bere hoyanęa duwan teň teň

mata, al beleş beleş niŋ bere yara heŋ heŋ mata, irde al dirin yin̄gen po uliŋ gabu ird ird mata.

10 Irde kurabe kawe mata, det ug po yad yad niŋ po dufay heŋ heŋ mata, kukuwa fe nene kukuwa heŋ heŋ mata, al mere buluŋ mat yird yird mata, irde al gasa yirniŋ yirniŋ yirde kawe yird yird mata. Al mata gwahade teŋ han̄ mar gobe epte ma wor po Al Kurun̄ beleş alya bereyamin̄ doyan̄ yirde hi bana gon̄ hurkunayıŋ.

11 Bikkeŋbe deŋ han̄ bana goyen al kurabe mata gwahade teŋ hinhan. Goyenpoga Doyaŋ Al Kurun̄ Yesu Kristuya Holi Spiritya beleş mata buluňtiŋ goyen halde dunen̄be Al Kurun̄ diliňde wukkek wor po dirde al huwak dirtiŋ han̄.

Ulniniŋ keŋkela doyan̄ yirde Al Kurun̄ turuŋ irnayıŋ

12 Be, deŋ han̄ bana goyen al kura beleş, “Neŋbe mata kura tiniŋ yen̄be igin̄ ala titek,” yen̄ hanjen. Gega mata go tinayıŋ gore hugineŋ igin̄ dirnayıŋ yeŋ ma nurde hinayıŋ. Ningeb nebe mata kura tiye yen̄be igin̄ ala tiyen̄ gega, mata gore epte ma nanarde boŋ yiyyen̄.

13 Irde kuratiŋ kurabe, “Biŋgebe bininiŋ makin̄ ird ird det, irde bininiňbe biŋge sola urd urd niŋ po,” yen̄ hanjen. Gega kamebe Al Kurun̄ beleş det irawa goyen tumňaŋ mugol kiryeŋ. Goyenbe han̄kapyɑ Al Kurun̄ beleş alya bereyat uliŋ yiryiŋ gobe miŋ miňyaŋ yiryiŋ. Ulniniňbe leplep mata teŋ teŋ ge ma yiryiŋ. Gwaha titneŋbe Doyaŋ Al Kurun̄ deňem turuŋ yaŋ ird ird niŋ yiryiŋ, irde Doyaŋ Al Kurun̄be ulniniŋ guram yirde tareŋ yird yird niŋ hi.

14 Al Kuruṇ belen Doyaṇ Al Kuruṇ Yesu ulniniŋ gake teŋ kamyin̄ goyen sopte isaŋ hirin̄. Niŋgeb kame neŋ wor tareŋmiŋde kamtiŋde mat disaŋ hiyyeŋ.

15 Deŋbe Yesu Kristuyen uliŋ pigin̄ yara haŋ geb, kuratiŋ kurabe Yesuyen hanin̄, kurabe ka-haŋ hitiŋ haŋ goyen nūrtiŋ ala teŋ haŋ. Gega neŋ Yesu Kristuyen uliŋ pigin̄ hitiŋ gayen igiŋ kurhan kura teŋ belen niŋ bere sikkeŋya gabu irtek? Epte moŋ.

16 Al Kuruŋyen asaŋdebe, “Alya bereya waŋ gabu heŋbe uliŋ uŋkureŋ hiyyeŋ,” yitiŋ hi. Niŋgeb al kura belen niŋ bereya gabu hiriryen̄be bere goya uliŋ uŋkureŋ hiyyeŋ go goyen ma nurde haŋ?

17 Goyenbe al kura Doyaṇ Al Kuruṇ niŋ du-faymiŋ saŋiŋ iryen̄ al gobe toneŋbe Doyaṇ Al Kuruŋyen toneŋya gabu heŋ uŋkureŋ hiyyeŋ.

18 Niŋgeb leplep matabe tubul po teŋ hinayin̄. Mata buluŋ hoyan̄be al hoyan̄ buluŋ yirde haŋyen. Munaŋ leplep mata teŋ hinayiŋbe dindiken̄de ultin̄ goyen po buluŋ yirde hinayin̄.

19-20 Irde ultin̄be Holi Spirityen ya balem yeŋ nurde hinayin̄. Holi Spirit Al Kuruṇ belen duntiŋ gobe ultin̄ bana hi. Mata buluŋtiŋ gote mu-run̄gem dindiken̄ yawartek goyen Doyaṇ Al Kuruṇ belen yawareŋ yeŋbe darim wok irde kamyin̄ geb ultin̄ gobe dende moŋ. Niŋgeb ultin̄ go kenkelə doyaṇ yirde hikeb gore meteŋ teŋ hikeb Al Kuruŋyen deŋe kuruṇ heŋ hiyeŋ.

Ire uŋyat mata keŋkela gama irde hinayiŋ

1 Be, asaŋ kaŋ gusuŋaŋ nirau goyen wol heŋbe
gaha dineŋ tihim. Be, al berem moŋ hinayiŋ gobe
iŋiŋ yeŋ nurde hime.

2 Goyenpoga alya bereya budam wor po leplep
mata teŋ hanjen geb, albe berem yaŋ henayiŋ,
irde berebe uŋ miŋyaŋ henayiŋ.

3 Albe berem beleŋ yenya heŋ heŋ ge nurkeb go
po gama irde hiyen. Gwahade goyen po, bere wor
uŋ beleŋ yenya heŋ heŋ ge nurkeb go po gama
irde hiyen.

4 Gobe beremde uliŋ gobe yende kudiŋeŋ po
moŋ, gobe uŋde manan̄ geb, gago dineŋ hime.
Uŋyen uliŋ wor yende kudiŋeŋ po moŋ. Beremde
manan̄.

5 Niŋgeb al beleŋ berem bada ma irde hiyen.
Bere wor gwahade po uŋ bada ma irde hiyen.
Gega Al Kurun̄ mere ird ird niŋ teŋ tumraŋde du-
fay uŋkuren̄ irde muŋ kura kutŋa iryē yenbe iŋiŋ
gwaha teŋ hiriryen̄. Goyenbe go kamereb sopte
gabu teŋ hiriryen̄. Gwaha ma teŋ hiriryen̄ be
bereya ma alya ferd ferd dufaymiŋ epte ma fole
irtek hekeb Satan beleŋ waŋ tunjan̄ yuryen̄ geb.

6 Ga dineŋ hime gabe gwaha po teŋ hinayiŋ yeŋ
nurdeya ma dineŋ hime. Gwaha teŋ hinayiŋ gab
iŋiŋ yeŋ nurdeya dineŋ hime.

7 Albe ne yara heŋ berem moŋ hiwoŋ yeŋ nurde
hime. Goyenpoga albe nende gigen Al Kurun̄yen
tareŋ hoyan̄ hoyan̄ yuntiŋ haŋ. Niŋgeb al kurabe
berem moŋ gega, goke ma nurde hanjen̄. Munan̄
al kurabe gote tareŋ ma teŋ sanjiŋ hoyan̄ titiŋ geb,
bere yade ga hanjen̄.

⁸ Be, al kura bere ma yawartinj haŋ goya berte-tapyabe ne hime gahade dulinj hinayinjbe iginj yen nurde hime.

⁹ Goyenpoga al niŋ ma bere niŋ dufaytinj harke epte ma hika titek kenem albe bere yade berebe al yade teŋ hinayinj gobe iginj yen nurde hime. Moŋgo dulinj heŋbe albe bereya, berebe alya ferd ferd niŋ bitinj harke kak beleŋ det kumga titinj yara epte ma hika titek henayinj.

¹⁰ Be, al berem yaŋ, irde bere uŋ miŋyaŋbe mere tareŋ po dirde hime gayen nurnayinj. Mere gabe nere moŋ, Doyaŋ Al Kurunyen mere. Niŋgeb bere uŋ miŋyaŋbe uŋ yilwa ma iryenj.

¹¹ Goyenbe bere go uŋ tubul teŋ keneŋbe dulinj po heŋ al hoyan ma tiyyenj. Moŋ kenem uŋ hitte mulgaŋ heŋ tumjanj hiriryenj. Irde al wor berem ma takira tiyyenj.

¹² Be, deŋ haŋ bana goŋ ire uŋya kura uŋ wet ma berem wet goyen Yesu ma nudt untilj goke saba direŋ tihim. Be, berem gore uŋ goya tumjanj hireŋ yen nurde hiké kenem uŋ beleŋ takira ma tiyyenj. Mere gabe Doyaŋ Al Kurunyen moŋ, dufayner dineŋ hime.

¹³ Irde deŋ haŋ bana goŋ niŋ bere wor uŋbe Yesu ma nudt untilj gore berem goya hireŋ po yen nuryenjbe bere gore uŋ yilwa ma iryenj.

¹⁴ Gobe al kura Yesu ma nudt uneŋ hi goyen berembe Yesu nudt untilj hi goke teŋbe kame Yesu niŋ dufayminj tareŋ irkeb Al Kurunj beleŋ wukkek iryenj geb, gago dineŋ hime. Bere kura Yesu ma nudt untilj hi wor uŋbe Yesu nudt unenj hi goke teŋbe Yesu niŋ dufayminj sanŋinj irkeb Al Kurunj beleŋ wukkek iryenj. Gwahade moŋ

manhan ire uŋya gote dirŋeŋ weŋbe Al Kurun̄ diliŋde wukkek ma hewoŋ. Goyenbe naniŋ ma milin̄ kura Al Kurun̄ diliŋde wukkek hitiŋ geb, dirŋeŋ weŋ wor wukkek hitiŋ haŋ.

¹⁵ Gega Yesu niŋ ma nurtiŋ kura beleŋ uŋ wet ma berem wet go tubul tiye yeke goya uteŋ ma irnayiŋ. Yesu niŋ ma nurtiŋ kura beleŋ uŋ wet ma berem wet Yesu niŋ nurtiŋ go takira tike goke kandukneŋ ma nuryeŋ. Igiŋ duliŋ hiyeŋ. Gega Al Kurun̄ beleŋ neŋ gayen bininiŋ yisikamke igiŋ po hinayiŋ yeŋ hoy diryiŋ geb, bertiŋ wet ma almetiŋ wet Yesu niŋ ma nurtiŋ goya bur ma yeŋbe awalikde hiriryeŋ.

¹⁶ Deŋ Yesu niŋ nurtiŋ bere, deŋ ge teŋ almetiŋbe Yesu niŋ dufaymiŋ tareŋ irke Al Kurun̄ beleŋ yawaryeŋ daw yeŋ ma nurde haŋ? Irde deŋ Yesu niŋ nurtiŋ al, deŋ ge teŋ bertiŋbe Yesu niŋ dufaymiŋ tareŋ irke Al Kurun̄ beleŋ yawaryeŋ daw yeŋ ma nurde haŋ? Niŋgeb Yesu niŋ nurtiŋ kura beleŋ uŋ wet ma berem wet goyen Yesu niŋ ma nurtiŋ goke teŋ tubul ma tiyyeŋ.

Al Kurun̄ beleŋ gwahade hinayiŋ yeŋ hoy dirtiŋ gwaha mat po hinayiŋ

¹⁷ Goyenpoga deŋ duŋkureŋ duŋkureŋ goyen gwahade hinayiŋ yeŋ Al Kurun̄ beleŋ hoy dirtiŋ, irde Doyaŋ Al Kurun̄ beleŋ goke momoŋ dirtiŋ gwaha mat po hinayiŋ. Saba gabe Yesuyen alya bereya tumŋaŋ gama irde hinayiŋ yeŋ gago saba dirde hime.

¹⁸ Niŋgeb al kura Al Kurun̄ beleŋ hoy iryiŋ goyenter bikkeŋ guba yitiŋ kenem al go guba yeŋ

ulinq delnejen yaŋ hitiq go daha mat bikkeŋ guba ma yeŋya hiyen gwahade hewe yeŋ kurut ma yiyyen. Irde al kura Al Kurun beleŋ hoy iryin goyenter guba ma yitiŋ kenem guba yeŋ yeŋ ge kurut ma yiyyen.

19 Guba yitiŋ ma, guba ma yitiŋ gobe Al Kurun diliŋdebe det kurun moŋ. Munaŋ Al Kurunyen saba gama ird irdbe det kurun wor po.

20 Niŋgeb Al Kurun beleŋ haŋkapyɑ dahade hikeya hoy dirtiŋ gwahade po hinayin.

21 Niŋgeb deŋ haŋ bana goŋ al kura al hoyan yufukde heŋ dulinq meteŋ teŋ hikeya Al Kurun beleŋ hoy diryiŋ kenem daha tiye tiye ma tiyyen, gwahade po hiyen. Gega dufaymiŋde heŋ heŋ belneŋ kura kinyen gobe igiŋ gwaha tiyyen.

22 Al kura al hoyan yufukde heŋ meteŋ al dulneŋ hikeya Doyaŋ Al Kurun beleŋ hoy irde tirin al gobe Doyaŋ Al Kurun diliŋde meteŋ al dulneŋ moŋ yeŋ kinyen. Irde gwahade goyen po, al kura meteŋ al dulneŋ moŋ, yiŋgenđe dufayde kuŋ hikeya Doyaŋ Al Kurun beleŋ hoy irde tirin al gobe meteŋ alne yeŋ kinyen.

23 Dende mata buluŋ gote muruŋgem dindiken yawartek goyen Doyaŋ Al Kurun beleŋ yawareŋ yeŋbe darim wok irde kamiyin geb, megen niŋ marte mata buluŋ gama irde go yufukde ma hinayin.

24 Niŋgeb, kadne yago, sopte dineŋ hime. Al Kurun beleŋ deŋ duŋkureŋ duŋkureŋ dahade hikeya hoy dirtiŋ gobe gwahade po hinayin.

25 Be, deŋ haŋ bana goŋ al kura berem moŋya bere uŋ miŋmoŋya niŋ momoŋ direŋ tihim. Alya

bereya gwahade goyen goke Doyaŋ Al Kuruŋ beleŋ mere ma nirtiŋ geb, dufayner momon direŋ. Nebe Doyaŋ Al Kuruŋ beleŋ buniŋeŋ nirde hiyen al niŋgeb, mere direŋ tihim gabe fudinde yen nurnayıŋ.

26 Be, ga hite nalu gayenterbe kanduk kurayen kurayen yeneŋ yeneŋ nature hite. Niŋgeb heŋ heŋtiŋ dahade hanjen gobe gwahade po hinayıŋ.

27 Niŋgeb al kura berem yan kenem takira tiye tiye ma tiyyen. Munaŋ al kura berem moŋ kenem bere tewe tewe ma tiyyen.

28 Goyenbe bere tiyyen gobe mata buluŋ moŋ. Gwahade goyen po, bere foŋeŋ kura al kuyen go wor mata buluŋ moŋ. Gega al bere tiyyen irde bere uŋ minyaŋ hiyyenbe megen gar niŋ kanduk kurayen kurayen yeneŋ hinayıŋ. Deŋ goyen kanduk ma yeneŋ hiwoŋ yeŋ nurdeb gago momoŋ dirde hime.

29 Kadne yago, ga dinen hime gate miŋbe gahade: megen gar heŋ heŋniniŋbe ulyanđe moŋ geb, al kura berem yan gobe al berem moŋ beleŋ Al Kuruŋ niŋ po nurde hanjen go gwahade goyen teŋ hiyen.

30 Irde al kura kanduk yeneŋ eseŋ hiyeŋ gega, kanduk go sobamde ma hiyeŋ yeŋ nurdeb goke uguŋ po ma dufay heŋ hiyeŋ. Munaŋ al kura aman hiyyen gega, aman dufay go hugiŋen gwahade po ma hiyeŋ geb, “Gahade po heŋ,” yeŋ ma nurde hiyeŋ. Irde al kura det damu tiyyen wor, “Det gabe hugiŋen kerde heŋ,” yeŋ ma nurde hiyeŋ.

31 Irde det megen niŋ haŋ kuruŋ gayen manan

gahade po ma hinayin geb, al kura megen niŋ det yade meten yunen heŋyabe det go hende po biŋ hek ma irde hiyen.

³² Niŋgeb daha tiniŋ tiniŋ teŋ dufaytiŋ hiburneŋ ma hiwoŋ yeŋ nurde hime. Al kura berem moŋ gobe dufaymiŋde daha mat meten timeke Doyaŋ Al Kuruŋ amanen nurde hiyen yenbe gwaha mat po meten teŋ hiyen.

³³ Gega al kura berem yaŋbe daha timeke gab berne amanen nurde hiyen yenbe goke po kurut yeŋ hiyen. Go teŋ hi gobe megen niŋ mata niŋ ug po dufay heŋ heŋ mata go goyen.

³⁴ Gwaha tikeb Doyaŋ Al Kuruŋ beleŋ amanen nurtek beleŋ niŋ dufay heŋ heŋmiŋbe keŋkela kipirtiŋ ma hi. Be, bere kura uŋ miŋmonya bere foŋenyebe Doyaŋ Al Kuruŋ niŋ po nurde uliŋya dufaymiŋya tumlaŋ Doyaŋ Al Kuruŋ po unen hanjen. Munaŋ bere kura uŋ minyanbe daha timeke gab almene amanen nurde hiyen yenbe goke po kurut yeŋ hiyen. Go teŋ hi gobe megen niŋ mata niŋ ug po dufay heŋ heŋ mata go goyen.

³⁵ Mere ga dirde hime gabe faraŋ durmeke heŋ heŋtiŋ igin hewoŋ yeŋ dineŋ hime. Kanduk dunhem yeŋ ma dineŋ hime. Mere gahade ga dirmek gab matatiŋbe Doyaŋ Al Kuruŋ diliŋde huwak wor po hiyyen, irde yeŋ ge teŋ meten teŋ teŋ niŋ kama ma heŋ saŋiŋ po meten teŋ hiwoŋ yeŋ nurdeb gago dineŋ hime.

³⁶ Goyenpoga al foŋen kura bere tubul teŋ untek yeŋ merem titiŋ goreb merene gayen nurdeb, “Polyen mere gobe fudinde. Goyenpoga meremiŋ gama irde bere ga teweŋ moŋbe dufaymiŋ buluŋ

ireñ geb teweñ,” yen nuryeñbe bere go tiyyen.* Mata gobe buluñ moñ. Irde hiyen kuruñ gobe bere go tubul titek ma irde hike kenem bere go tiyyen. Mata gobe buluñ moñ geb, gwaha tiyyen.

³⁷ Gega al kura bikkeñ bere tubul teñ untek yen merem titiñ gega, al gore, “Igiñ nunjkuren hen,” yen dufay taren po irdeb, “Bereya heñ heñ dufay ma forok yen hi, irde dufay gwahade kura forok yeke igin fole irde hen,” yen nurdeb bere ma teweñ yen dufay kiryeñ goyen wor mata igin yen nurde hime.

³⁸ Niñgeb al bere yad yad matabe igin. Gega al kura berem moñ hiyyen mata gobe igin wor po, bere yad yad mata gote folek.

³⁹ Be, bere kura uñ miñyañbe uñ go hikeyabe yen yufukde po hiyen. Gega uñ go kamkeb bere uñ yanbe al hoyan ma tiyyen yitiñ mere gote yufuk bana ma hiyen geb, al hoyan tewe yeñbe igin tiyyen. Goyenpoga Doyañ Al Kuruñ nuduntiñ al po ga tiyyen.

⁴⁰ Goyenbe dufaynerbe bere go uñ kamke unjkuren hen heñ gobe igin wor po. Gogab uñ niñ nurde hiyen gwahade ma teñ Doyañ Al Kuruñ niñ po nurde hiyen. Mere dirde hime gabe Holi Spirit beleñ nineñ hike dinen hime yen nurde hime.

8

Det tonen yirde binje galak yirtin bijgebe daha

* **7:36:** Grik mere mat miñ kurabe gahade: Goyenpoga al kura beleñ wiriñ al kutek nurke beleñmiñ pet teñ hike kuj kuj alik heweñ tike keneñbe buluñ irde hime yen nurdeb al kere yen nuryeñbe gwaha po iryen. Mata gobe buluñ moñ.

yirtek?

¹ Be, megen niŋ mar beleŋ det toneŋ yirde dolon yirde biŋge galak yirtiŋ goke momoŋ direŋ tihim. Deŋbe dindiken ge yeŋbe, “Neŋbe det kawan niŋya banare niŋya goyen keŋkela bebak teŋ hite,” yeŋ nurde haŋ. Goyenbe gwahade nurde haŋ goke teŋbe dindiken ge turuŋ turuŋ teŋbe kadtiŋ yago buluŋ yirde haŋ. Gega kadtiŋ yagoŋ amaneŋ nurd yuneŋ hinayiŋbe kadom faraŋ gurd teŋbe tumŋaŋ saŋŋ henayiŋ.

² Al kura yiŋgeŋ ge yeŋbe, “Nebe det kawan niŋya banare niŋya goyen keŋkela wor po bebak teŋ hime,” yeŋ nurde hi al gobe yiŋgeŋ goyen po usi irde hi. Irdeb Al Kuruŋyen mere fudinde yiŋgeŋ nurde bebak titek goyen bebak ma titiŋ hi.

³ Goyenpoga al kura biŋde mat Al Kuruŋ niŋ amaneŋ nurde uneŋ hi al gobe Al Kuruŋyen dufay igiŋ kuruŋ goyen untiŋ hi.

⁴ Niŋgeb det toneŋ dolon yirniŋ yeŋ galak yirtiŋ biŋge goke momoŋ direŋ tihim. Be, det toneŋ megen niŋ mar beleŋ dolon yirde hanjen gobe Al Kuruŋ moŋ geb, det fudinde gogo moŋ. Al Kuruŋbe yeŋ uŋkureŋ po, hoyan kura ma hi. Hubu wor po.

⁵ Gega megen niŋ marbe dufaymiŋ soŋ hekeb uŋgura kurayen kurayen gobe Al Kuruŋ yeŋ nurdeb, “Al Kuruŋbe budam haŋ. Doyaŋ Mar wor budam haŋ. Kurabe naŋkiŋde haŋ, kurabe megen haŋ,” yeŋ hanjen.

⁶ Goyenpoga Al Kuruŋbe uŋkureŋ po, neŋ nurd uneŋ hite gog po hi. Yeŋbe Adoniniŋ. Yeŋ beleŋ

po gab naŋkiŋya megenjya irde det kuruŋ gayen yiryiŋ. Irde neŋbe yeŋ ge teŋ megen gar hite. Irde Doyaŋ Al Kuruŋ wor uŋkureŋ po hi. Yeŋbe Yesu Kristu. Yesu Kristube Al Kuruŋ beleŋ inke naŋkiŋya megenjya det kuruŋ gayen yiryiŋ. Neŋ wor yeŋ beleŋ forok diryiŋ.

7 Goyenbe mere fudinde gayen al budambe keŋkelə bebak ma teŋ haŋ. Niŋgeb deŋ haŋ bana goŋ al kurabe hakot Yesu niŋ ma nurde hinhanya uŋgura dolon ird ird mata teŋ hinhan geb, gayenter Yesu nud umeŋ heŋya wor uŋgura galak yirtiŋ goyen nenebe, “Neŋbe uŋgura galak yirtiŋ biŋge goyen gago nene hite,” yeŋ nurde biŋde kandukŋen nurde hanyen. Mel gobe biŋde wukkek wor po moŋ geb, “Biŋge ga nihit garebe Al Kuruŋ diliŋde wukkek ma hihit,” yeŋ nurde haŋ.

8 Gega biŋge nen nen mata gore kura neŋ gayen Al Kuruŋya awalik heŋ heŋniniŋ goyen daha kura ma iryen. Niŋgeb uŋgura galak yirtiŋ biŋge netek ma go ma netek gore kura Al Kuruŋ diliŋde daha wet kura ma diryen.

9 Goyenpoga moŋgo mata kura Al Kuruŋ diliŋde buluŋ moŋ goyen hipirken nurdeya mata teŋ hinayiŋ gore kadtiŋ kura Al Kuruŋyen mere biŋde tareŋ wor po ma hitiŋ al gote dufaymiŋ goyen buluŋ irke katyenkek geb, keŋkelə dufay heŋ ga mata teŋ hinayiŋ.

10 Deŋ Al Kuruŋyen mere keŋkelə bebak titiŋ marbe igin kuŋ uŋgura dolon ird ird gasuŋde heŋ dula teŋ kuŋ hinayiŋ. Gega deŋ beleŋ gwaha teŋ hike deŋ haŋ bana goŋ niŋ kadtiŋ kura biŋ

wukkek wor po moj gore denejbe, “Nej wor iginj daw gwaha titek,” usi tejbe binje go nene gab mata buluŋ tihit yej kanduknej nurdeb katnayin.

¹¹ Irkeb deejbe kadtiŋde dufaymiŋ tareŋ wor po moj goyen buluŋ ird ird mar henayin. Yej ge tej Yesu Kristu kamyin gega, deej beleŋ buluŋ yirnayin.

¹² Deej beleŋ gwaha mat kadtin goyen buluŋ yirde mata buluŋ tej hinayin, irde binj wukkek wor po moj goyen haga irde hinayin gobe yej hitte po moj, Yesu Kristu hitte wor mata buluŋ tej hinayin.

¹³ Niŋeb nebe dapŋa kura nemeke gore kadne dufaymiŋ buluŋ irke mata buluŋde katyen kenem dapŋa go sopte ma po newen. Gogab kadne go mata buluŋde ma katyen.

9

Ne Pol wor Yesuyen mere basaŋ al aposel

¹ Be, deej beleŋ ne ninj yej, “Dufayminde epte ma det kura iryenj,” yej nud nuneŋ haŋ? Irde ne gayen Yesuyen mere basaŋ al aposel moj yej haŋ? Irde Doyan Al Kurunyininiŋ Yesu Kristube ma kinyin yej nurde haŋ? Goyenpoga Doyan Al Kurunyen saŋinjde meten timiriŋ gote iginenjbe deej gogo moj? Goyenbe danij gwaha yej haŋ?

² Be, deej haŋ bana goyen al kura beleŋ, “Polbe aposel moj,” yej haŋ. Irde al hoyan beleŋbe, “Polbe nej ge ma aposel hiriŋ,” yej haŋ. Nebe meremiŋ goke ma nurenj gega, deej ge tej aposel himiriŋ geb, deejbe epte ma gwaha ninnayin.

Al hoyan beleñ deñ deneñbe, “Fudinde, Polbe Doyañ Al Kurun beleñ aposel iryinj,” yeñ nurd nuneñ hinayinj.

³ Be, deñ hañ bana goyen al kura beleñ gwaha mat tagal nuneñ hañ geb, goyen wol henj momon direñ tihim geb.

⁴ Be, neñ aposel beleñ meteñ teñ hiteke goke Yesuyen alya bereya beleñ binjeya feya dunke netek gobe buluñ?

⁵ Yesuyen mere basañ mar hoyanya Doyañ Al Kurun Yesu kulinj weñyabe Pitaya* wor berem yagoya irde tumjanj meteñ teñ kuñ hanjen. Muñanj neñbe berniniñ yago dufaymiñ Yesu niñ tareñ irtinj goya meteñ teñ kuñ hitekbe buluñ yeñ nurde hañ?

⁶ Irde aposel hoyan po paka yirde hanjen gega, Banabasya neya niñ yeñbe, “Yinjeñ ga tareñmiñde binje neneb meteñ teñ hiriryeñ,” yeñ nurde hañ?

⁷ Be, fulenja mar fulenjare kuñ heñyabe ganuj kura yinjeñde horare binje damu teñ nene hanjen? Irde al ganuj kura wain harke iginenj hekeb kura ma nen hiyen? Irde al ganuj kura sipsipmiñ doyañ yirde hiyen gega, sipsip gote mamu kura ma gilyanj hen nene hiyen? Epte ma gwaha tiyyenj.

⁸ Mere teñ hime gabe alyen dufayde po ma mere teñ hime. Moseyen sabare wor mere gwahade po hi.

⁹ Be, Moseyen sabarebe, “Al kura wit meteñmiñ sak yeke meteñde niñ dapñja bulmakawmiñ gore,

* **9:5:** Deñem hoyanya Sifas.

‘Farañ nuri,’ yeñ meteñmiñde tukunja ga, ‘Witne niyyenkek,’ yeñ mohoñ mala ma tiyyen,” yitiñ hi. Mere gobe Al Kurunj beleñ bulmakaw niñ po nurdeb gogo yiriñ?

¹⁰ Mere gwahade tiyyin gobe fudinde wor po neñ gake nurdeb mere gogo tiyyin yeñ ma nurde hañ? Mere gobe neñ gake yiriñ. Megen waru uryen al goya wit sikkeñ kok yiryen al goya tumnjanđde meteñ tiyiryeñ gote murunjem kura muñ yawaryen yeñ nurdeya meteñ tiyiryeñ geb, Al Kurunyen mere gobe neñ al gake yiriñ.

¹¹ Niñgeb neñ beleñ Holi Spirityen det igin goyen bitiñ bana tur yirtiriñ geb, meteñniniñ gote murunjem biñge niñ gusuñañ dirtek gobe kanduk kurunj wor po yeñ nurnayin?

¹² Al hoyanj beleñ deñ ge teñ meteñ dirñeñ muñ po titiñ goke farañ durnañ yeñ igin gusuñañ dirtek kenem neñ mananj deñ ge teñ meteñ kurunj wor po titiñ goyen gote murunjem niñ igin gusuñañ dirtek.

Goyenbe neñbe farañ durnañ yeñ gusuñañ ma dirde hinhet. Gwaha titñeñbe mongo farañ durd durd gore Yesu Kristu niñ yitiñ mere igin go deñ bana kurunj heñ heñ beleñ pet tiyyen yeñ nurdeb det kurañ nurde hinhet gega, gusuñañ ma dirde goke ma nurdeya meteñ teñ hinhet.

¹³ Be, deñbe Al Kurunyen ya balem bana meteñ teñ hanjen marbe bana gon niñ biñge yade nene hanjen, irde Al Kurunj galak ird ird altare meteñ teñ hanj marbe alta hende yirtiñ biñge goyen kura yade nene hanjen goyen go ma nurde hanj?

¹⁴ Gwahade goyen po, Doyañ Al Kurun niñ yitiñ mere igin goke tagalde hanj marbe mere go nurde

gama irde haŋ mar beleŋ faraŋ yurke go hende
heŋ meteŋ teŋ hinayiŋ yeŋ Doyaŋ Al Kuruŋ beleŋ
mere saŋiŋ po tiyyiŋ.

¹⁵ Nebe Doyaŋ Al Kuruŋ beleŋ yiriŋ gwahade
po igin faraŋ nurnaŋ dinmewoŋ gega, gwaha ma
dineŋ himyen. Irde mere gahade kaŋ dunen hime
gabe deŋ beleŋ gwaha mat paka nirde hinayiŋ
yeŋ ma kaŋ hime. Nebe deŋ ge teŋ Doyaŋ Al
Kuruŋyen meteŋ teŋ heŋya gote murungem niŋ
gusunjaŋ ma dirde hinhem geb, goke igin nigeŋ ge
turuŋ turuŋ titek hime. Niŋgeb faraŋ nurd nurd
niŋ al kura ma po gusunjaŋ ireŋ. Kamde ga daw
gwaha tiyeng.

¹⁶ Be, Yesu niŋ yitiŋ mere igin go tagalde kuŋ
heŋyabe nigeŋ ge turuŋ turuŋ teŋ hitek himyen
dinhem gega, epte ma nigeŋ ge turuŋ turuŋ titek
himyen. Mere igin tagal tagal gobe Al Kuruŋ
beleŋ nunyiŋ geb bada hetek moŋ. Niŋgeb meteŋ
teŋ himyen goke nigeŋ ge epte ma turuŋ turuŋ
titek himyen. Munaŋ mere igin go bada heŋ
tagalde ma himyen manhan Al Kuruŋyen bearar
bana himewoŋ!

¹⁷ Mere igin goyen tagal tagal niŋ wilakŋeŋ
nurde tagalenbe gote murungem teweŋ. Gega
meteŋ teŋ heŋ gote murungem ma teweŋ wor Al
Kuruŋ beleŋ gwaha teŋ hayiŋ nintiŋ geb, gago
meteŋ go teŋ hime. Meteŋ gobe gwaha tiyayiŋ
nintiŋ geb, bada hetek moŋ.

¹⁸ Be, gwahade kenem meteŋ teŋ hime gote
murungembe da teweŋ? Meteŋ teŋ hime gote
murungembe hoyan moŋ. Ne beleŋ meteŋ gote
murungem tetek gobe Yesu niŋ yitiŋ mere igin
goyen damum moŋ dulin po alya bereya hitte

tagalde himyen gogo po. Fudinde, nebe mere iginj go tagalde hime goke teñ paka nirnañ yineñ hitek gega, gwaha ma yineñ himyen.

19 Be, nebe dufayner iginj nurdeb gwaha teñ himyen. Megen niñ al kurate dufayde ma teñ himyen. Gega daha mat kura al tumnañ Yesu hitte yukumewoñ yeñ nurdeb nigeñ al buda kuruñ gote yufukde heñ meteñ teñ himyen.

20 Gwahade ningeb, Yuda marya henþe go mar go Yesu hitte yuken yeñbe yende mata gama ird ird al yara heñ himyen. Yuda mar gobe Moseyen saba gote yufukde heñ go po gama irde hanjen. Munanñ nigenþe go yufukde ma hime geb, gore epte ma daha wet kura niryen gega, go mar go Yesu hitte yuken yeñ nurdeb Moseyen saba gote yufukde hime yara teñ himyen.

21 Munanñ Yuda mar moñ al miñ hoyanç Moseyen saba ma gama irde hanç mar go wor Yesu Kristu hitte yuken yeñbe Moseyen saba ma gama irde hitin al yara heñ himyen. Nigenþe Moseyen saba gote yufukde ma hime. Goyenbe Al Kurunyen saba pel irde hime yeñ ma yeñ hime. Gwahade yarabe Yesu Kristuyen saba gote yufukde po hime.

22 Irde Yesuyen alya bereya kura Al Kurunyen mere hende tareñ wor po ma huwarde hitin mar go Yesu hitte yuken yeñbe go mar goyen yara po heñ himyen. Ningeb al dahade mar hitte kuñ meteñ teñ kuñ henþabe go mar goyen yara po heñ meteñ teñ himyen. Gogab daha mat wet kura go mar goyen kura Yesu hitte yukumewoñ yeñ gogo gwaha teñ himyen.

23 Gwaha teñ himyen kuruñ gobe Yesu niñ yitin

mere iginj goke al momonj yire yenjbe gwaha teñ himyen. Gwaha teñ himeke gab al beleñ mere iginj go nurdeb yeñ wor neñ yara hekeb tumñaj Al Kurunj beleñ guram yirtek hewoñ yenjbe gogo gwaha teñ himyen.

24 Be, kup yeñ yeñ kari gote matabe nurde hañ gogo. Al budam miñ urde kup yenayinj gega, al uñkurenj beleñ po kadom fole yirde kuñ pasi iryenj al gore muñ po gab gote murunjem tiyyenj. Niñgeb deñ wor Doyañ Al Kurunyen meteñ teñ henjyabe meteñ gote murunjem goyen tetewoñ wor po yeñ nurdeb tareñ po meteñ teñ hinayinj.

25 Kup yeñ yeñ karire kup yeñ hañ mar ma, kari hoyanje kari teñ hañ marbe karire kuñ gote murunjem tiniñ wor po yeñ nurdeb yinjenj sanjinj yird yird niñ uliñ kutña irde hanjen. Mel gobe kari gote murunjem ulyanje ma hitek goke wor gogo kurut wor po yeñ hañ. Goyenpoga neñ beleñ tareñ heñ heñ niñ kurut yeñ hityen gobe Doyañ Al Kurunyen meteñ gote murunjem huginjenj hitek go tiniñ yenjbe tareñ heñ heñ niñ kurut yeñ hityen.

26 Niñgeb mel gore kup yeñ hanjen gobe Al Kurunj diliñde miñ miñmonj gega, ne beleñ al kup yeñ hañ gwahade sanjinj po meteñ teñ himyen gobe Al Kurunj diliñde miñ miñyañ. Fuleña teñ teñ karire kari teñ hanjen marbe asogom keñkela yeneñya gasa yirde hanjen gwahade goyen po, ne wor meteñ gote miñ keñkela nurdeya meteñ teñ himyen, mali ma meteñ teñ himyen.

27 Gwaha titjenjbe meteñ goyen keñkela po timewoñ yeñ nurdeb megen niñ dufay buluñ

kura bener forok yeke gore buluŋ nirnak yeŋbe fole irde himyen. Moŋgo Yesu niŋ al hoyan momoŋ yirdeb gote muruŋgem tetekner, dufay buluŋ gore walde nunnak yeŋbe gogo dufay buluŋ goyen fole irde himyen.

10

Uŋgura dolŋ ird ird niŋ hayhay yiryiŋ

¹ Be, kadne yago, deŋ goyen tareŋ heŋ heŋ ge kurut yen hinayiŋ dinhem goke keŋkela bebak tinaŋ yeŋbe neŋ Yuda marte asininiŋ yago beleŋ mata tiyamiŋ goke momoŋ direŋ tihim. Niŋeb mel gore mata tiyamiŋ go nurdeb gote saba bitiŋ sir ma yiyyen. Be, bikken wor po asininiŋ yagobe Isip naŋa tubul teŋ kuniŋ yeŋ kuŋ heŋyabe tumŋaŋ kigariŋkiŋ faykek yokŋa bana heŋ kuŋ hinhan. Irdeb makaŋ ala kuruŋ goyen kahalte Al Kuruŋ beleŋ pota irke megeŋ fudiŋ forok yekeb goyaŋ mat kuŋ siŋa kurhan forok yamin.

² Mel go tumŋaŋ kigariŋkiŋ faykek yokŋa bana heŋ kuŋ hinhan, irde makaŋ alayaŋ kwamiŋ gobe Al Kuruŋ beleŋ baptais yiryiŋ yarabe gogo. Be, Al Kuruŋ beleŋ gwaha yirdeb mel goyen Moseyen alya bereya yirkeb doyan yirde hinhan.

³ Be, goyenter Al Kuruŋ beleŋ biŋge yunen hinhan gobe megen niŋ biŋge moŋ.

⁴ Irde fe niŋ yirke Al Kuruŋ beleŋ hora kuruŋde mat fe forok irde yunke nene hinhan. Hora kuruŋ gobe Al Kuruŋ hitte mat kateŋbe Israel mar goya tumŋaŋ kuŋ hinhan. Hora gobe Yesu Kristu gote turŋaŋen.

5 Al Kurunjbe mel go igin igin gwahade yirde hinhin gega, al budam wor po mata buluŋ teŋ hiké igin ma nurde yunen hinhin. Niŋgeb mata buluŋ teŋ hinhan mar go sawsawa po kuruŋ naŋa bana gon kuj heŋya kamamiŋ.

6 Be, mata buluŋmiŋ gote murunjem teŋ kamamiŋ gobe neŋ gayen baranjiŋ goyen nurdeb kafura heŋ mel gore teŋ hinhan gwahade ma teŋbe dufayniniŋ mata buluŋ teŋ teŋ niŋ ma kuj hiyen yen gogo Al Kuruŋ beleŋ dikala diryinj.

7 Niŋgeb deŋbe mel goyen kuramiŋ beleŋ megen niŋ det toneŋ yirde dolon yirde hinhan gwaha ma teŋ hinayinj. Mel gore mata buluŋ teŋ hinhan goke Al Kuruŋyen asanđe gahade katinj: “Mel gobe det toneŋ diliŋ mar keperde dula teŋ kukuwa fe nen nen mata teŋ hinhan. Irde huwardebe Al Kuruŋ niŋ ma nurd untij marte mata teŋ hinhan,” yitiŋ hi.

8 Be, mel goyen kuramiŋbe leplep mata teŋbe naŋkahal uŋkurenđe po 23,000 alya bereya goyen kamamiŋ. Niŋgeb neŋbe go mar gore tiyamiŋ gwahade ma teŋ hitek.

9 Be, Israel mar goyen kurabe Doyaŋ Al Kuruŋ tuŋaŋ urde beararmiŋ bana heŋ kunere duwi beleŋ yisike kamamiŋ. Niŋgeb neŋbe mel gore tiyamiŋ gwahade Doyaŋ Al Kuruŋ tuŋaŋ ma urtek.

10 Irde heŋ heŋtiŋ goke Doyaŋ Al Kuruŋ niŋ igin ma nurde ŋagak ma yen hinayinj. Hakot Israel mar kura gwaha tikeb Al Kuruŋyen miyonj, al gasa yird yird meteŋ teŋ hiyen gore gasa yirke kamamiŋ.

11 Be, hakot Israel mar hitte mata gwahade

forok yitiŋ gobe gayenter neŋ beleŋ baraŋ go nurdeb bebak teŋ teŋ ge gogo forok yitiŋ. Irde baraŋ go asanđde katiŋ gobe nalu funaŋ beleŋ hite mar gayen baraŋ go kapyan̄ heŋbe mata buluŋ ma teŋ hinayin̄ yeŋ hayhay dird dird niŋ Al Kurunyen asanđde katiŋ.

¹² Niŋgeb deŋ haŋ bana al kura beleŋ, “Nebe tareŋ hime geb, kanduk kura wayyen goyen epte fole irde heŋ,” yeŋ hi al gobe kenkela heŋ ga hiyen̄. Moŋgo katyeŋ geb.

¹³ Alya bereya mata buluŋde yukutek kanduk den hitte forok yeŋ hanjen̄ gobe al hoyan̄ hitte wor forok yeŋ hanjen̄ goyen po forok yeŋ dunen̄ hanjen̄. Goyenpoga Al Kurunybe yirin̄ gwahade po mata teŋ hiyen̄ geb, deŋ beleŋ epte ma fole irtek kandukbe epte ma deŋ hitte yubul tike forok yeŋ hinayin̄. Munaj̄ kanduk kura deŋ hitte forok yekeb kanduk go fole yirtek belŋen̄ manaj̄ kerd dunyen̄. Gogab deŋ goyen kanduk bana goŋ hinayin̄ gega, kanduk goyen igin̄ fole yirde saŋin̄ po huwarde hinayin̄.

Epte ma tumjaŋde Al Kurunyaya uŋguraya gama yirtek

¹⁴ Be, kadne yago, megen niŋ det yade det tonen̄ yirde dolon̄ ird ird mata gob tubul po tinayin̄.

¹⁵ Deŋ goyen dufaytiŋ wukkek yeŋ nurdeb gago mere dirde hime. Niŋgeb dindiken̄ gabe mere direŋ tihim gayen igin̄ ma buluŋ goyen kenen̄ bebak tinayin̄.

¹⁶ Be, neŋbe Yesu Kristu beleŋ neŋ ge teŋ darim wok irde kamyin̄ goke dufay heŋ heŋ niŋ gabu irde wain̄ fimiŋ teŋbe Al Kurun̄ igin̄

nurde uneŋbe nene hityen. Gwaha teŋ hite gobe Yesu Kristu kamkeya darim wok yitiŋ goyen neŋ tumŋaŋ gale heŋ nene hite yara geb, gore dawanŋ gabu dirkeb al miŋ uŋkureŋ heŋ hityen gogo. Irde neŋ ge teŋ Yesu Kristu kamyiŋ goke dufay heŋ beret ubala teŋ gale heŋ nene hityen gobe Yesu Kristu kamkeya gasoŋ erek yitiŋ goyen neŋ tumŋaŋ gale heŋ nene hite yara geb, gore dawanŋ gabu dirkeb al miŋ uŋkureŋ heŋ hityen gogo.

¹⁷ Niŋgeb neŋbe al miŋ hoyanŋ hoyanŋ gega, beretbe hoyanŋ hoyanŋ moŋ, uŋkureŋ po nene hityen geb, Yesuya awalik heŋbe al miŋ uŋkureŋ po hitiŋ hite.

¹⁸ Be, Israel mar bikkenŋ mata teŋ hinhan goyen goke nurnayin. Dapŋa gasa yirde Al Kurunŋ niŋ galak irtiŋ goyen nene hinhan marbe Al Kurunŋa gabu irde uŋkureŋ hitiŋ hinhan.

¹⁹ Niŋgeb biŋge det toneŋ yirtiŋ goyen galak yirtiŋ gobe det kurunŋ geb gogo dineŋ hi yeŋ nurde hanj? Irde al beleŋ det toneŋ yirtiŋ goyen dolonŋ yirde hanjen gobe det kurunŋ wor pobe gogo yeŋ nurde hanj?

²⁰ Moŋ! Al Kurunŋ niŋ ma nurde hanj mar beleŋ megen niŋ det toneŋ yirde galak yirde hanjen biŋge gobe uŋgura galak yirde hanjen, Al Kurunŋ ma galak irde hanjen. Niŋgeb deŋbe uŋguraya awalikde ma hiwoŋ yeŋ nurde hime.

²¹ Deŋbe Doyaŋ Al Kurunŋ kamyiŋ goke dufay heŋ heŋ ge wain fimiŋ nene hanjen. Niŋgeb deŋ go mar gore po uŋgura niŋ nurde dolonŋ yird yird gasunđe kuŋ gor niŋ wain ma nenayin. Deŋbe Doyaŋ Al Kurunŋ kamyiŋ goke dufay heŋ heŋ ge

biŋge nene hanjen. Niŋgeb deŋ go mar gore po kuj uŋgura dolon yird yird gasunje niŋ biŋge goyen ma nenayin.

²² Neŋbe Doyaŋ Al Kuruj beleŋ biŋ ar wor po yiwi yeŋ kuj uŋgura galak yirtiŋ biŋge netek? Nende tareŋbe Doyaŋ Al Kurunyen tareŋ folek geb, epte ma buluŋ diryen yeŋ nurde gwaha teŋ hitek? Epte moŋ.

Al Kuruj turuŋ irde hitek

²³ Be, deŋ haŋ bana al kura beleŋ, “Neŋbe mata kura tiniŋ yeŋbe igin ala titek,” yeŋ hanjen. Gega mata go tinayin gore hugiŋeŋ igin dirnayin yeŋ ma nurde hinayin. Niŋgeb nebe mata kura tiye yeŋbe igin ala tiyen gega, mata gore epte ma nanarde boŋ yiyyen.

²⁴ Gwahade niŋgeb det kura dindiken igin dird dird goke ma naŋkeneŋ hinayin. Gwaha titŋeŋbe det kura kadtiŋ igin yirtek goke naŋkeneŋ hinayin.

²⁵ Niŋgeb maketde kuj igin dapŋa damu teŋ nene hinayin. Goyenbe mata buluŋ tihit yeŋ nurtek dufay ma forok yeŋ yeŋ ge teŋbe, “Biŋge gabe uŋgura galak yirtiŋ we?” yeŋ gusunjaŋ ma yirde mali po damu teŋ nene hinayin.

²⁶ Megenya det kuruj megen haŋ tumŋaŋ goyenbe Doyaŋ Al Kurunyen ala po geb, gogo igin ala nene hinayin.

²⁷ Niŋgeb al kura Yesu niŋ ma nurntiŋ gore dula teŋ teŋ niŋ hoy dirke kuniŋ yeŋ nurdeb kuj yeŋya biŋge nenayin. Gega mata buluŋ tihit yeŋ bitiŋde kandukŋeŋ nurtek dufay ma forok yeŋ

yen ge teñbe, “Binje gabe uñgura galak yirtin?”
yen gusunjan ma yirnayin.

²⁸ Munan al kura beleñ, “Binje gabe uñgura galak irtin,” dinkeb ma nenayin. Gogab al kura gwaha dinyen al gote dufay buluñ ma irnayin, irde mata buluñ tihit dufay wor forok ma yiyyen.

²⁹ Mata buluñ tihit dufay binde mat forok yen yen ge yen hime gobe dende niñ ma yen hime, al hoyanje niñ goke yen hime.

Be, goyenbe al kurabe gaha yen hanjen: “Neñbe bininiñde mat wukken wor po nurdeya mata kura igin ala titek. Gega daniñ al hoyan beleñ denenbe mata buluñ tahan yen dennak yen kama heñbe gwaha ma tiniñ?

³⁰ Neñbe binje kura goke Al Kurun igin nurde unen gab nene hitek gega, daniñ al hoyan beleñ binje netek goke ulniniñde merem yan dirnayin? Goke igin ma nurde hite,” yen hanjen.

³¹ Niñgeb mere gwahade gokeb gaha dinen: binje ma fe yara kura niniñ yenbe Al Kurun deñem turjuñ yan hiyyen mat nene hinayin. Niñgeb mata kura tiniñ yen nurde hinayin goyenter wor Al Kurun deñem turjuñ yan hiyyen mat po mata teñ hinayin.

³² Mata teñ hike Yuda mar al kura ma Grik mar al kura ma Yesuyen alya bereya bana go niñ al kura beleñ denenbe dufaymiñ buluñ heke mata buluñ tinak geb, matabe nurdeya ga teñ hinayin.

³³ Ne wor meten teñ kuñ himyen kurun gobe al tumjan matane keneñ amanen nurnayin mat mata teñ himyen. Gwaha teñ himyen gobe nigen igin heñ heñ niñ ma gwaha teñ himyen.

Al hoyan budam igiñ heñ heñ niñ gwaha teñ himyen. Gogab yen goyen Al Kurun belen yumulgan tiyyen yenbe gwaha teñ himyen.

11

1 Niñgeb ne belen Yesu Kristuyen mata po gama irde himyen gwahade goyen po, deñ wor ne mata teñ himyen gayen gama irde hinayinj.

Bere tonan aw yurd yurd mata

2 Be, deñbe hanjen kurun goyen huginen ne niñ bitin sir ma yen hi. Irde neñ Yesuyen alya bereya belen teñ hityen mata goyen momoñ dirmirinj goyen gama po irde hanj. Niñgeb goke turunj dirde hime.

3 Goyenbe saba kura deñ belen keñkela nurwoñ yen nurde hime. Saba gobe gahade: al tumjanj gote doyan albe Yesu Kristu, irde berer doyan marbe uñ yago. Yesu Kristuyen doyan albe Al Kurunj.

4 Niñgeb deñ hanj bana goyen al kura belen Yesuyen alya bereya gabu irde hinayinde gor heñ bere belen teñ hanjen yara amil teñ tonan aw urde Al Kurunj mere iryenj irde kurabe Al Kurunyen mere basan al porofet yara mere tiyyenbe al goreb Doyañ Almiñ Yesu Kristu deñem buluñ iryenj.

5 Irde deñ hanj bana goyen bere kura belen Yesuyen alya bereya gabu irde hinayinde gor al belen mata teñ hanjen yara amil teñ tonan aw ma urde Al Kurunj mere iryenj irde kurabe porofet yara mere tiyyenbe bere goreb doyan almiñ uñ goyen deñem buluñ iryenj. Bere go tonan aw ma

uryeñ gobe tonaj walde kara tiyyeñ go gwahade yara geb, memyak wor po.

⁶ Niñgeb bere kura Al Kuruj doloñ irniñ yeñ gabu irnayinde tonaj aw ma urde kuyeñ gobe bere gote tonaj yuwaljeñ walde kara tiyyeñ. Munaj tonaj gwaha iryen gobe memyak yeñ nurdeb bere gobe tonaj aw urde kuyen.

⁷ Goyenbe albe Al Kuruj beleñ yinjeñ yara iryinj, irde sanjimij turjuñ yañ goyen al hitte mat kawan heñ hi, irde bere hitte matbe alyen tareñmij turjuñ yañ goyen kawan heñ hi geb albe tonaj ma aw uryeñ.

⁸ Fudinde, hanjkapyä wor po albe bere hitte mat ma forok yiriñ, berebe al hitte mat forok yiriñ.

⁹ Albe Al Kuruj beleñ bere nin teñ ma iryinj. Al nin teñ bere gogo iryinj.

¹⁰ Niñgeb berebe amil beleñ tonaj aw urtiñde hiyenj. Gwaha teñ hiyenjbe bere go al kurat yufukde hi yeñ kennayinj. Al Kuruñyen miyon wor gwahade kennayinj.

¹¹ Goyenpoga mere dirhem gabe berebe det dirjeñ, munaj albe det kuruñ yeñ ma dinhem. Neñ Doyañ Al Kuruj nurd untij mar bana alya bereyabe tuñande po. Niñgeb berebe al ma hike yeñ uñkureñ po epte ma hiyenj, al wor bere ma hike yeñ uñkureñ po epte ma hiyenj.

¹² Berebe al hitte mat forok iryinj gwahade goyen po, al wor bere hitte mat forok yeñ hanjen. Gega alya bereya tumjañ gobe Al Kuruj beleñ po yiryinj.

¹³ Niñgeb Al Kuruj doloñ irniñ yeñ gabu irde hinayinde gor bere kura tonaj aw ma urdeya

Al Kuruŋ mere iryen gobe igin ma buluŋ goyen dindiken gab kenkelə dufay heŋbe yenayıŋ.

¹⁴ Det Al Kuruŋ beleŋ yiryiŋ kuruŋ gayen gate matare wor al kura tonaq yuwalŋeŋ sobam heŋ bereyen tonaq yara hiyyeŋbe gobe igin moŋ, memyak yeŋ nurde hite.

¹⁵ Gega bere tonaq yuwalŋeŋ sobam hiyyeŋbe igin hoyaq yeŋ nurde hite. Tonaŋ yuwalŋeŋ sobam gobe bere gote tonaq aw yurd yurd niŋ Al Kuruŋ beleŋ iryiŋ.

¹⁶ Al ma bere kura mere tihim gake igin ma nurdeb neya kadom mohonđe titek wet yeŋ nurnayıŋ. Goyenpoga neŋ banabe mata gwahade gobe hubu wor po. Yesuyen alya bereya Al Kuruŋyen dirŋeŋ weŋbe mata gwahade goyen ma teŋ haŋyen.

Yesu kamyiŋ goke dufay heŋ heŋ niŋ dula teŋ teŋ mata kenkelə teŋ hinayıŋ

¹⁷ Be, deŋbe Yesu kamyiŋ goke dufay heŋ heŋ niŋ gabu irde dula teŋ haŋyende gorbe dindiken buluŋ hetek mata teŋ haŋyen. Munan igin heŋ heŋ matabe kura ma teŋ haŋyen, hubu wor po. Niŋgeb goke turuŋ ma dirde hime, irde gago saba direŋ tihim.

¹⁸ Mehenđe mere direŋ tihimbe gahade: deŋbe Yesuyen alya bereya gega, gabu irde haŋyen bana gorbe mata kura kukuwam mat tike gore bipti forok irde hi yeke nurde himyen. Mere gobe tumŋaŋ usi yeŋ ma nurde hime.

¹⁹ Fudinde, ganuŋbe Al Kuruŋ diliŋde huwak hi, irde ganuŋbe gwahade moŋ goyen kawan heŋ heŋ ge teŋ deŋ haŋ bana goŋ dufaytiŋ muŋ kura

hoyaŋ hoyan hinayıŋ goyen epte ma teŋ siŋa irtek
yenurde hime.

20-21 Goyenpoga deŋ bana goŋ bipti forok yitinj
goke dinenj hime gabe deŋ gabu irde Doyaŋ Al
Kuruŋ kamyinj goke dufay heŋ heŋ ge biŋge
nene haŋ goyenter kadtiŋ ge ma doyan henbe
dindikenj ge po nurde dula teŋ haŋ geb, gago
dinenj hime. Gwaha teŋ hikeb kurabe biŋge
kamde hikeb kurabe wain kurunj nene kukuwa
heŋ haŋ. Niŋgeb deŋbe, “Doyaŋ Al Kuruŋ kamyinj
goke dufay heŋ heŋ ge biŋge nene hite,” yen
nurdeya biŋge nene haŋ gega, gwahade moŋ yen
nurd dunenj hime.

22 Goyenbe deŋ goyen biŋgeya feya nen nen
yatinq miŋmoŋ geb, gogo gabure gor po waŋ gab
gwaha teŋ hanjen? Gwahade moŋ kenem Al
Kuruŋyen dirŋen weŋ Yesuyen alya bereyabe det
dirŋen yenurde mali mali yirde haŋ? Irde
bana goŋ niŋ alya bereya kura horam moŋ mar
goyen gwaha yirteke yiŋgen buninęŋ yirde me-
mya henaj mat mata teŋ haŋ? Niŋgeb matatinj
goke daha dinenj? Matatinj goke turunj diren?
Epte moŋ!

23 Be, hakot dula mata goke Doyaŋ Al Kuruŋ
beleŋ ninke ne wor momoŋ dirmiriŋ. Mere
gobe gahade: Doyaŋ Al Kuruŋ Yesu goyen Yudas
beleŋ asogom haniŋde kereŋ tiyyinj wawuŋ goya
goyenbe Yesu beleŋ beret kura tirinj.

24 Irdeb beret goke Al Kuruŋ turunj irde ubala
teŋbe, “Beret dunhem gahade gayen po, nebe deŋ
ge teŋ kameŋ. Niŋgeb goke teŋbe beret gabe
gasojne geb, beret ga teŋ nenanj. Irde kame deŋ
wor ne niŋ bitiŋ bak yen yen ge teŋ mata gahade

ga po teñ hinayıñ,” yırıñ.

25 Irde beret go neneb wain fimiñ teñbe beret teñ yırıñ gwahade po, “Al Kuruñ beleñ mata buluñtiñ halde halde niñ teñ biña gergeñ tiyyiñ goke darine wok yiyyeñ. Niñgeb goyen goke wain gago dunhem geb, teñ nenañ. Irde kame deñ wor ne niñ bitiñ bak yeñ yeñ ge teñ mata gahade ga po teñ hinayıñ,” yırıñ.

26 Niñgeb gabu irde dula gwahade teñ wain nen nen mata tiniñ yeñbe gwaha mat Doyañ Al Kuruñ beleñ alya bereyat mata buluñmiñ ge teñ kamyiñ goke al hoyan momon yirde hinayıñ. Gwaha tike kuñ kuñbe kame Doyañ Al Kuruñ wayyeñ.

27 Niñgeb al kura Doyañ Al Kurunyen binägeya wainya nene henÿa Doyañ Al Kurunyen alya bereya beleñ dufay heñ mata teñ hañyen mat ma nurdeya niyyeñ al gobe Yesu beleñ uliñ misiñ kateñ darim wok irde kamyiñ goyen kari kari iryeñ geb, Al Kuruñ beleñ goke mata buluñ miyyañ yeñ kinyeñ.

28 Niñgeb al kura Doyañ Al Kurunyen binägeya wainya neweñ yeñ nuryeñ al gobe yinjeñde mataya dufayya keñkela yeneñ gab niyyeñ.

29 Munan al kura gwaha ma teñ binägeya wainya gobe Doyañ Al Kuruñ kamyiñ gote tuñjañeñ yeñ ma nurde ga mali niyyeñ al gobe gote murunçem buluñ wor po tiyyeñ.

30 Gwahade geb, deñ hañ bana goñbe al kura marbe yulkek hañ, kurabe garbam miyyañ, irde kuratiñbe kamañ gogo.

31 Gega neñbe dahade hite yeñ nindiken keñkela dufay heñ mataniniñ sope irde hitekbe

mata buluŋ gote muruŋgem buluŋ ma tetek.

³² Gega kurarebe Doyaŋ Al Kuruŋ beleŋ mataniniŋ goke kanduk dunen hiyen. Gwaha teŋ hiyen gobe megen heŋya mataniniŋ huwak heŋ hikəb kame nalu funaŋde mata buluŋ marya tumňaŋ hugiŋen Al Kurunyen bearar bana hinak yenbe gogo gayenter kanduk duneŋ hiyen.

³³ Niŋgeb, kadne yago, Doyaŋ Al Kuruŋ niŋ dufay heŋ heŋ ge gabu irde dula tiniŋ yenbe kadom doyaŋ gird teŋ hinayıŋ.

³⁴ Al kura biŋge irkeb yamiŋde dula teŋ gabe Doyaŋ Al Kuruŋ niŋ dufay heŋ heŋ dula gabure wayyeŋ. Gogab deŋ gabu irde hinayıŋ bana gon mata buluŋ Al Kuruŋ beleŋ goke muruŋgem buluŋ duntek goyen ma forok yiyyeŋ. Be, Doyaŋ Al Kuruŋ niŋ dufay heŋ heŋ ge dula teŋ teŋ mata niŋ dinhem. Mata goke mere ma dirhem kura haŋ gobe kame deŋ hitte kuŋ gab momoŋ direŋ.

12

Holi Spirityen saŋiŋde mata forok yen yen

¹ Be, kadne yago, Holi Spirityen tarenđde mata forok yen yen goke momoŋ direŋ tihim. Holi Spirityen tarenđde mata forok yen yen goke bebak ma titiŋde po hinak yen igiŋ ma nurde hime geb, keŋkelə bebak tinayıŋ.

² Be, deŋbe hakot Yesu ma nurde uneŋ hin-hanyabe megen niŋ det toneŋ al beleŋ po yirtiŋ binfut miŋmoŋ gote yufukde heŋ hugiŋen dolon yirde hinhan gobe nurde haŋ gogo.

³ Niŋgeb ga keŋkelə nurnaŋ ko. Al kura Holi Spirit miŋyaŋ beleŋ epte ma, “Yesube Al Kuruŋ

belen karan urwoŋ,” yiyyen. Irde al kura Holi Spirit miŋmonjbe epte ma, “Yesube Doyaŋ Al Kurunj,” yiyyen. Holi Spirit miŋyaŋ al belen po gab epte gwaha yiyyen.

⁴ Be, Holi Spirityen sanjinde mata forok yeŋ yeŋ gobe budam kurayen kurayen haŋ gega, mata gote miŋ albe Holi Spirit, yeŋ uŋkureŋ po.

⁵ Doyaŋ Al Kurunyen meteŋbe budam haŋ gega, meteŋ gote miŋ albe Doyaŋ Al Kurunj, yeŋ uŋkureŋ po.

⁶ Irde meteŋ teŋ teŋ tareŋ wor kurayen kurayen haŋ gega, meteŋ titek tareŋ gote miŋ albe Al Kurunj, yeŋ uŋkureŋ po. Yeŋ belen po gab neŋ tumŋaŋ meteŋmiŋ kurunj goyen igiŋ teŋ hitek sanjŋ goyen duneŋ hiyen.

⁷ Be, neŋ duŋkureŋ duŋkureŋ hitte Al Kurunj belen Holi Spirityen tareŋ kawan forok irde hi gobe neŋ tumŋaŋ tareŋ dird dird niŋ gogo forok irde hiyen.

⁸ Al kurabe Al Kurunj belen Holi Spirit hitte mat dufay wukkek yunen hiyen. Munanj al hoyan kurabe Holi Spirit uŋkureŋ goyen hitte mat po Al Kurunyen dufay banare niŋ goyen yunen hiyen.

⁹ Irde al kurabe Holi Spirit uŋkureŋ goyen hitte mat po Yesu niŋ hekkeŋ wor po nurtek sanjŋ go yunen hiyen. Irde al hoyan kurabe Holi Spirit goyen hitte mat po al garbam miŋyaŋ sope yird yird tareŋ yunen hiyen.

¹⁰ Irde al kurabe mata tiŋeŋ tonŋeŋ yanj wor po forok yird yird tareŋ yunen, al hoyan kurabe Doyaŋ Al Kurunyen mere basaŋ heŋ heŋ mar yirde hiyen. Munanj al kurabe mataya mereya

kura keneŋbe gobe Holi Spirit hitte mat watinj ma uŋgura hitte mat watinj goyen bebak teŋ teŋ saŋinj yuneŋ hiyen, irde al hoyanj kurabe naŋa hoyanje niŋ mere kurayen kurayen yŋgeŋbe go ma nurtinj mere teŋ teŋ tareŋ yuneŋ hiyen. Munaŋ kurabe mere hoyanj mat yekeb mere gote miŋ tagal tagal tareŋ yuneŋ hiyen.

¹¹ Mata gwahade forok yeŋ hanjen kurunj gobe Holi Spirit, yeŋ uŋkurenj gote meteŋ. Holi Spirit hoyanj gam moŋ. Yeŋ beleŋ saŋinjmiŋ kurayen kurayen goyen dufayminj po gama irde neŋ gayen nende gigen forok yird duneŋ hiyen.

Neŋbe hoyanj hoyanj gega, Holi Spiritbe uŋkurenj

¹² Be, al ulinj piginjbe uŋkurenj gega, haniŋ, kahaŋ, kirmiŋ, murunj gwahadem yanj haŋ. Irde haniŋ, kahaŋ, kirmiŋ, murunj gwahade haŋ gore gab al ulinj piginj uŋkurenj forok irde hi. Niŋgeb Yesu Kristu wor gwahade yara geb, neŋbe yende kahaŋ, haniŋ, kirmiŋ, murunj gwahade hite.

¹³ Neŋbe al miŋ hoyanj hoyanj. Kurabe Yuda mar, kurabe Grik mar. Irde kurabe al yufukde hen murungem moŋ meteŋ teŋ haŋ mar, kurabe dufayminjde kuŋ haŋ mar. Goyenbe neŋ tumŋanj Holi Spiritde baptais dirke Yesu Kristuyen ulinj piginj yara hitiŋ. Irde Holi Spirit, yeŋ uŋkurenj gore po neŋ duŋkurenj duŋkurenj bana hi. Holi Spirit hoyanj gam moŋ.

¹⁴ Al ulinj piginjbe det uŋkurenj beleŋ po ma irtinj hi. Kahaŋ, haniŋ, kirmiŋ, murunj gwahade gore irke gab al ulinj piginj uŋkurenj hitiŋ.

¹⁵ Goyenbe al kurat kahaŋ beleŋ, “Nebe al gate haniŋ moŋ geb, al gate ulinj moŋ,” yiyyenjbe

kahaŋ gob al gote uliŋ pigiŋde ma hiyen? Moŋ, epte moŋ. Yeŋbe al gote kahaŋ geb, uliŋde po hiyen.

¹⁶ Gwahade goyen po al kurat kirmiŋ beleŋ, “Nebe al gate dilin moŋ geb, al gate uliŋ moŋ,” yiyyenbe kirmiŋ gobe al gote uliŋ pigiŋde ma hiyen? Moŋ, epte moŋ. Yeŋbe al gote kirmiŋ geb, uliŋde po hiyen.

¹⁷ Niŋgeb ulniniŋ gayen dilniniŋ ala po manhan daha mat mere nurde hitewoŋ? Irde ulniniŋbe kirmiŋniniŋ ala po manhan daha mat det hamiŋ nurde hitewoŋ? Gobe kukuwamŋeŋ wor po.

¹⁸ Goyenbe Al Kurun beleŋ dufaymiŋ gama irde al ire yeŋbe kahanja haninya yirde kirmiŋa dilinya manaq yirde al uŋkureŋ iryiŋ. Niŋgeb neŋ wor gwahade po diryiŋ.

¹⁹ Gega det uŋkureŋ beleŋ po al irtiŋ manhan uliŋ pigiŋbe dahade hiwoŋ?

²⁰ Gega gwahade moŋ. Ulniniŋde det hoyan hoyan yirde ulniniŋ pigiŋ uŋkureŋ po irtiŋ.

²¹ Niŋgeb al kurate dilin beleŋ al gote hanin keneŋbe epte ma, “Nebe geya hitek ma nirde hi,” inyeŋ. Tonan beleŋ kahaŋ keneŋbe epte ma, “Nebe geya hitek ma nirde hi,” inyeŋ.

²² Gwahade yarabe ulniniŋde det kura yeneŋmiŋbe meteŋ miŋmoŋ yeŋ nurde hitek goyenbe go ma hinayıŋbe ulniniŋbe keŋkelə ma meteŋ teŋ hiyyen.

²³ Niŋgeb ulniniŋde det kura yeneŋmiŋbe meteŋ miŋmoŋ yeŋ nurde hityen goyen det kurun yeŋ keŋkelə doyan yirde hityen. Irde ulniniŋde det kura yeneŋmiŋbe igiŋ moŋ gega, keŋkelə po

umŋa yirde doyan yirde hityen.

²⁴ Goyenbe ulniniŋde det kura yeneŋmiŋ igin gobe umŋa ma yirtek wor igin. Niŋgeb Al Kurunbe ulniniŋde det kura miŋ miŋmoŋ yirtiŋ yeneŋ hanjen goyen meteŋ kura yune yenbe go wor yade ulniniŋde niŋ det hoyanja gabu irde uliŋ pigiŋ uŋkureŋ iryiŋ. Al Kurunbe gwaha mat ulniniŋde det kura miŋ miŋmoŋ yeŋ yeneŋ hanjen goyen turuŋ yirde hiyen.

²⁵ Gogab ulniniŋde det kurate dufayya det hoyan kurate dufayya hoyan hoyan heke kahalte bipti ma forok yiyyen. Irde ulniniŋde det gore kadom ge nurdkakala teŋ hinayiŋ.

²⁶ Niŋgeb ulniniŋ kurhan kura misiŋ katyen gobe ulniniŋ pigiŋ kuruŋ go tumŋaŋ misiŋ nuryen. Gwahade goyen po, ulniniŋ kurhan kura deŋem turuŋ yan heŋ amaŋ hekeb ulniniŋ pigiŋ kuruŋ go manaŋ tumŋaŋ amaŋ hiyyen.

²⁷ Be, gwahade goyen po, deŋbe Yesu Kristuyen uliŋ pigiŋ yara. Deŋ duŋkureŋ duŋkureŋbe Yesuyen kahaŋ, haniŋ, diliŋ, kirmiŋ gwahade yara.

²⁸ Niŋgeb deŋ Yesuyen alya bereya sios haŋ bana goŋ meheŋdebe Al Kurun beleŋ Yesuyen mere basaŋ mar aposel basiŋa yirtiŋ haŋ. Irde go yufukdebe Al Kurunyen mere basaŋ mar porofet basiŋa yirdeb Al Kurunyen mere saba mar basiŋa yirtiŋ haŋ. Irde gab mata tiŋeŋ turuŋ yan forok yird yird mar basiŋa yirdeb al garbam miŋyaŋ sope yird yird mar wor basiŋa yirdeb al faraŋ yurd yurd mar basiŋa yirtiŋ haŋ. Irdeb Yesuyen alya bereya doyan yird yird mar basiŋa yirdeb naŋa hoyanje niŋ mere kurayen kurayen go ma

nurtin goyen mere teñ hañ mar basiñä yirtiñ hañ.

²⁹ Niñgeb deñ tumñajbe aposel henayin? Ma, tumñaj porofet henayin? Irde deñ tumñaj Al Kurunyen mere saba mar henayin? Ma, tumñaj mata tiñej turnuñ yan forok yird yird mar henayin?

³⁰ Deñ tumñaj al garbam sope yird yird mar henayin? Ma, tumñaj nañña hoyanje niñ mere go ma nurtin goyen teñ teñ mar henayin? Irde deñ tumñaj mere goyen tigiri teñ al bebak yird yird mar henayin? Epte moñ geb.

³¹ Goyenbe Holi Spirityen tareñ kura igin wor po goyen goke momoñ direñ tihim geb, deñ tumñaj mata go teñ teñ niñ kurut wor po yeñ hinayin. Mata gobe Holi Spirityen tarenje mata forok yeñ hanjen hoyan kuruñ gote folek wor po.

13

Al hoyan niñ amajeñ nurd yuneñ yuneñ mata

¹ Be, ne gayen nañña hoyanje niñ marte mere kurayen kurayen goyen igin gwaha mat mere tiyeñ, irde Al Kurunyen miyonjen mere mat manaj mere tiyeñ gega, Al Kurunya al hoyanje niñ amajeñ nurd nurd matanem moñ kenem nebe heyonjonya tikiñde niñ det ain parwek beleñ irtiñ goyen mali po gasa yirke migiriñ teñ hanjen go gwahade goyen heweñ.

² Irde Al Kurunyen mere basañ heñ mere teñ teñ sanjñne yan heweñ, irde Al Kurunyen mere banare hitiñ tumñaj nurde dufaymin tumñaj bebak teñ tagaleñ, irde Al Kurun niñ hekkeñ wor po nurdeb dugu kura gasuñ hoyanje kwa inmeke

kuyen gega, Al Kurunyɑ al hoyanya niŋ amanęŋ
ma nureŋ kenem mata gobe duldul teŋ heŋ.

³ Irde detne tumňaŋ al det niŋ amu heŋ han
mar goyen yunen, irde Doyaŋ Al Kurunyɑ gama ird
ird niŋ teŋ al beleŋ kakde kumga nirke kamen
gega, kadne niŋ amanęŋ nurd nurd matanem
moŋ kenem mata gwaha teŋ heŋ kurunyɑ gote
murunyem kura ma teweŋ.

⁴ Be, al kura biŋde mat wor po kadomya Al
Kurunyɑ niŋ amanęŋ nurd uneŋ uneŋ matabe
gahade: al gobe kadom kura matamiŋ igin hewoŋ
yeŋ doyaŋ heŋ heŋ ge piŋeŋ ma heŋ hiyen.
Kurabe kadom igin igin yirde hiyen. Irde kadom
kura igin mat hikə keneŋbe daniŋ ne wor gwah
ade moŋ yeŋ ma nurde hiyen. Irde ne harhem
harhem mata ma teŋbe yiŋgeŋ ge turuŋ turuŋ ma
teŋ hiyen.

⁵ Irde kadom hitte palap miŋmoŋ mata ma teŋ
hiyen. Irde yiŋgeŋ po igin heŋ heŋ belŋeŋ niŋ
ma naŋkeneŋ hiyen, irde aranęŋ bearar ma teŋ
hiyen. Irde kadom beleŋ buluŋ irtiŋ goyen goke
dufay ug po ma heŋ hiyen.

⁶ Al gobe mata buluŋ niŋ amanęŋ ma nurde
hiyen, irde mere fudinde goke po amanęŋ nurde
hiyen.

⁷ Al gobe kanduk yeneŋ hiyen goke mukku ma
teŋ hugiŋeŋ tareŋ po heŋ hiyen. Irde Al Kuruny
niŋ hugiŋeŋ hekkeŋ nurde hiyen, irde Al Kuruny
beleŋ igin niryen yeŋ goke hugiŋeŋ doyaŋ heŋ
hiyen, irde kanduk yeneŋ hiyen gega tareŋ po
heŋ fole yirde hiyen.

⁸ Kadomya Al Kurunyɑ niŋ amanęŋ nurd yunen
yunen mata gobe hubu ma hiyyen. Goyen-

poga porofet meteŋbe hubu hiyyen. Irde naŋa hoyanđe niŋ mere mat mere teŋ teŋ mata goyen wor kamyen. Al Kurunyen dufay bebak teŋ tagal tagal meteŋ wor hubu hiyyen.

9 Gobe gayenter Al Kurunyen dufay tumŋaŋ bebak titek epte moŋ, irde meremij manaj tumŋaŋ bebak teŋ basaŋ heŋ tagaltek epte moŋ gega,

10 kame nalu funaŋdebe neŋ tumŋaŋ Al Kurunyen dufayya mereya keŋkela wor po bebak titek geb, go mata gobe tumŋaŋ hubu henayin dineŋ hime gago.

11 Mata gwahade forok yiyyen gobe bikken diriŋ hinhemya diriŋde mere teŋ dufaynebe diriŋde dufay po heŋ hinhem gega kuŋ kuŋ salanneŋ heŋbe diriŋde mataya dufayya gobe yubul po timiriŋ go gwahade goyen.

12 Irde gayenterbe Al Kurunyen mereya dufayya bebak wor po ma teŋ hite. Gobe luŋen ain parwek beleŋ irtiŋ gore dinsokniniŋ kinniŋ gega, keŋkelak ma keneŋ hite go gwahade goyen. Goyenbe kamebe dilniniŋde kadom geneŋ teŋ hite yara Al Kurunyen mereya dufayya keŋkela wor po bebak teŋ hitek. Niŋgeb gayenterbe Al Kurunyen mereya dufayya kura muŋ po bebak teŋ hime gega, kamebe tumŋaŋ bebak tiyen. Goyenterbe Al Kuruny beleŋ keŋkela wor po nurd nunen hiyen gwahade po, ne wor keŋkela nurd uneŋ heŋ.

13 Be, yihim gwahade po mata hoyanbe hubu henayin gega, mata karwo kurabe hubu ma wor po henayin. Mata karwo gobe gahade: Yesu niŋ hekken nurd nurd mata, Al Kuruny beleŋ

iginj diryen yen goke doyañ henj henj matayabe Al Kuruňya kadniniňa niň amanęñ nurd yuneň yuneň mataya gogo. Goyenbe mata karwo bana goyen folek wor pobe Al Kuruňya kadniniňa niň amanęñ nurd yuneň yuneň mata gogo.

14

Porofet meteňya naňa hoyanje niň mere mat mere teň teň mataya

¹ Niňgeb Al Kuruňya kadtinya niň amanęñ nurd yuneň yuneň mata gobe gama po irde hinayıň. Irdeb Holi Spirityen sanjinde mata forok yenj yenj goyen goke Al Kuruň beleň dunwoň yenj tareň po gusuňaň irde hinayıň. Gega porofet meteň gobe det kuruň geb, goyen dunwoň wor po yenj gusuňaň irde hinayıň.

² Porofet meteň niň wa gusuňaň irde hinayıň dineň hime gote miňbe gahade: al kura naňa hoyanje niň mere kurayen kurayen teň hiyen al gobe al ma mere yirde hiyen, Al Kuruň mere irde hiyen. Yenjbe Holi Spirityen tareňde mere banare niň goyen teň hiyen. Niňgeb meremiň goyen al hoyan kura beleň bebak titek moň.

³ Goyenpoga porofet meteň teň haň marbe tumňaň al sanjıň yird yird niň mere yirde hanjen. Niňgeb kadom kura tareň heň heň ge faraň yurde, bin yurum yirde hanjen.

⁴ Be, al kura naňa hoyanje niň mere teň teň mata teň hiyen al gobe mata gore yinjeň po tareň irde hiyen. Munaň porofet meteň teň hiyen al gobe meteň gore kadom Yesuyen alya bereya sanjıň yirde hiyen.

5 Niñgeb meteñ gobe nañña hoyanje niñ mere mat mere teñ teñ mata gote folek. Goke teñbe deñ tumijan nañña hoyanje niñ mere mat mere teñ teñ mata teñ hiwoñ yen nurde hime gega, porofet meteñ niñ wa gusuñan irke dunkeb meteñ goyen teñ hiwoñ yen nurde hime. Nañña hoyanje niñ mere mat mere teñ teñ mata gobe mere gote miñ goyen tigiri teñ Yesuyen alya bereya momoñ yirke taren hetek al minyan hike kenem gwaha tiyyen. Munañ hubu kenem hoyanje niñ mere teñ teñ mata gote iginenbe porofet meteñ gote iginen epte ma fole iryen.

6 Be, kadne yago, deñ hitte kuñ nañña hoyanje niñ mere mat mere tiyenbe daha mat farañ duren? Epte moñ wor po! Gwahade tiyen gega, Al Kurunyen dufay banare niñ nikala nirke kawan momoñ dird dird mata, Al Kurunyen dufay bebak teñ tagal tagal mata, porofet meteñ goyen teñ teñ matayabe sabamiñ tagal tagal mataya goyen gonem moñ heñya deñ hitte kuñ farañ duren gobe iginen ma forok yiyyen.

7 Gobe tikiñde niñ det buleluñya gitaya gwahade yara. Gobe biñfut miñmoñ gega, al beñen kari yirke mere teñ hanjen. Goyenbe keñkelä ma kari yirkeb meremiñbe hiburñen geb, tikiñ damiñ heñ hañ yen ma bebak tinayin.

8 Be, al kura fulenjare kuñ kuñ niñ teñ bigul fu iryen gega, keñkelä ma fu irke fulenjare mar kadom beñen daha matbe bebak teñbe fulenjare kuñ kuñ niñ gitik tinayin? Epte moñ.

9 Niñgeb gwahade goyen po, deñ beñen mere teñ heñya nañña hoyanje niñ mere kura kadtin

epte ma bebak titek mere mat tinayıñbe dahadem kadtıñ beleñ meretiñ nurde bebak tinayıñ? Epte moñ. Gwaha tinayıñbe mere gobe dulin lawlaw yen hañ yen nurnayıñ.

10 Fudinde wor po, megenbe neñ beleñ epte ma bebak titek mere kurayen kurayen budam hañ. Gega mere gobe tumñañ miñ miñyañ.

11 Goyenbe mere hoyan kura ne beleñ epte ma bebak titek goyen al kura beleñ tiyyenbe nebe meremiñ gote miñ ma nureñ geb, mere teñ hi al hittebe al miñ hoyan heweñ. Irde al gobe ne hitte al miñ hoyan hiyyen.

12 Gobe deñ wor gwahade po yeñ nurde hañ. Denþe Holi Spirityen tareñde mata forok yird yird sanjıñ tetek wor po nurde hanýen geb, tareñmiñ go teñ gabe kadtıñ Yesuyen alya bereya sanjıñ yird yird niñ kurut wor po yeñ hinayıñ.

13 Niñgeb goke teñbe al kura naña hoyanje niñ merere mat mere teñ hiyeñ al gobe mere tiyyen gote miñ kawan tagal tagal niñ manañ Al Kurun gusuñañ iryeñ.

14 Fudinde, naña hoyanje niñ merere mat Al Kurun mere ireñ goya goyenbe tonner mere ireñ gega, dufaynerbe mere gwaha tihim yeñ ma nureñ.

15 Niñgeb daha tiyeñ? Nebe tonner Al Kurun mere ireñbe dufayner wor mere ireñ. Irde tonner Al Kurun niñ tikiñ heweñbe dufayner wor tikiñ heweñ.

16 Munan deñbe tontinđe po Al Kurun turun irnayıñbe deñ hañ bana goyen al kura meretiñ bebak ma teñ hiyeñ al gobe deñ beleñ Al Kurun iginj nerd uneñ turun irde hañ goke epte ma farañ

durde “Fudinde,” yiyyen. Al gobe mere teŋ haŋ gote miŋ ma bebak teŋ hiyen geb, gogo epte ma haywaŋ hiyyen.

¹⁷ Deŋbe Al Kuruŋ mere irde henja igin mat po turuŋ irde hinayiŋ gega, al hoyan meretiŋ bebak ma teŋ hinayiŋ marbe meretiŋ gore epte ma faraŋ yuryen.

¹⁸ Nebe naŋa hoyanje niŋ merere mat Al Kuruŋ mere ird ird matanebe kuruŋ wor po, deŋ teŋ hanjen gote folek. Niŋgeb goke Al Kuruŋ igin nurt uneŋ hime.

¹⁹ Nebe gwahade po naŋa hoyanje niŋ mere mat Al Kuruŋ mere ird ird mata tareŋ po tanarde himyen gega, Yesuyen alya bereya gabu irde hanjen bana gon henbe al hoyan beleŋ igin bebak titek mere mat po mere teŋ al saba yirde himyen. Al hoyan beleŋ igin bebak titek mere mat saba yireŋ kuruŋ gobe gote igineŋ minyan. Gega naŋa hoyanje niŋ mere kadne beleŋ epte ma bebak titek gore po uguŋ po saba yireŋ gobe igineŋ gam moŋ, miŋ miŋmoŋ wor po hiyyen.

²⁰ Niŋgeb, kadne yago, naŋa hoyanje mere mat Al Kuruŋ mere ird ird mataya porofet meten teŋ teŋ mataya goyen teŋ henyabe diriŋ kalak beleŋ dufay heŋ hanjen gwahade ma teŋ hinayiŋ. Goyenbe diriŋ mamure niŋbe mata buluŋ teŋ teŋ niŋ ma nurde haŋ. Niŋgeb buluŋ teŋ teŋ niŋbe yen yara heŋ hinayiŋ. Gega dufay heŋ heŋtiŋbe al parguwak beleŋ dufay heŋ hanjen yara heŋ hinayiŋ.

²¹ Al kurunyen asaŋde naŋa hoyanje niŋ merere mat Al Kuruŋ mere ird ird mata goke

Doyaŋ Al Kuruŋ beleŋ gaha yiriŋ:

“Ne beleŋ al miŋ hoyan, irde meremim manan
hoyan goyen dufay yunmeke mel gayen
momoŋ yirnayin.

Gwahade yireŋ gega merene ma nurnayin,” yitiŋ
hi.

Aisaia 28:11-12

²² Niŋgeb naŋa hoyanje niŋ mere mat mere teŋ
teŋ mata gobe Doyaŋ Al Kuruŋ niŋ ma nurtiŋ
mar hittebe Al Kurunyen sanjŋ bebak teŋ teŋ niŋ
forok yeŋ haŋyen. Munan Doyaŋ Al Kuruŋ niŋ
dufaymiŋ tareŋ irtiŋ mar hittebe gwahade moŋ.
Goyenbe porofet meteŋ teŋ teŋ matabe Doyaŋ
Al Kuruŋ niŋ dufaymiŋ tareŋ irtiŋ mar hittebe
Doyaŋ Al Kurunyen buniŋeŋ dufay goyen bebak
teŋ sanjŋ heŋ heŋ ge forok yeŋ haŋyen. Munan
Doyaŋ Al Kuruŋ niŋ ma nurtiŋ mar hittebe gwa-
hade moŋ.

²³ Goyenpoga Yesuyen alya bereya sios tumŋaŋ
gabu irde naŋa hoyanje niŋ mere mat Al Kuruŋ
mere irde hikeya al kura Al Kurunyen mere biŋde
tareŋ ma hitiŋ mar ma al kura Doyaŋ Al Kuruŋ
niŋ ma nurtiŋ mar beleŋ waŋ denenbe daha
dinnayin. Kukuwa hahan po ga dinnayin geb.

²⁴ Goyenbe tumŋaŋ Al Kurunyen mere basaŋ
heŋ tagalde hikeya al kura Doyaŋ Al Kuruŋ niŋ
ma nurtiŋ mar ma Al Kurunyen mere biŋde
tareŋ ma hitiŋ mar kura beleŋ waŋ mere go
nurnayinbe mere nurnayin kuruŋ goreb mata
buluŋmiŋ kawan yirde biŋ yakamkeb, “Fudinde,
neŋbe mata buluŋ mar,” yeŋ nurnayin.

²⁵ Al Kurunyen mere basaŋ heŋ heŋ mata gore
go mar gote dufaymiŋ banare po hitiŋ goyen
kawan yiryeŋ. Irkeb mel gore dokolhoŋ yuguluŋ

teŋ Al Kuruŋ doloŋ irde kawan po, “Fudinde, Al Kuruŋbe deňya hi!” yenayıŋ.

Igiŋ mat Al Kuruŋ doloŋ ird ird mata

26 Niŋgeb, kadne yago, gabu irde Al Kuruŋ doloŋ ird ird mata niŋ daha yeweŋ? Be, Al Kuruŋ doloŋ irniŋ yeŋ gabu irdeyabe al kurabe tikiŋ hiyyeŋ, irde kurabe saba diryeŋ, irde al kurabe Al Kuruŋyen dufay banare niŋ goyen ikala irke tagalyeŋ, irde kurabe naŋa hoyanđe niŋ mere mat mere tiyyeŋ, irde al kurabe mere goyen tigiri teŋ miŋ bebak diryeŋ. Goyenbe mata gwahade kuruŋ gobe deŋ sios tumŋaŋ saŋiŋ heŋ heŋ ge teŋ hinayıŋ.

27 Niŋgeb al kura naŋa hoyanđe niŋ mere mat mere tiye yeŋ nurdeb irawa ma karwo gwahade belen po mere tinayıŋ. Al hoyanđ kura sopte ma mere tiyyeŋ. Irde kura kame mere tinayıŋ. Wawuŋ uŋkurenđe po tumŋaŋ mere titiŋ ala ma tinayıŋ. Be, gwaha teŋ heŋyabe mere go tigiri teŋ bebak dird dird al manaj hiyen.

28 Munaj mere go tigiri titek al miŋmoŋ kenem mere go titek albe gabu irnayınde gorbe balmiŋ po hiyeŋ. Irde yeŋya Al Kuruŋya po balmiŋ mere teŋ hiriryeŋ.

29 Be, porofet meteŋ teŋ teŋ mata gobe al irawa ma karwo belen tagalnayıŋ. Irke al hoyanđbe meremiŋ gobe fudinde Al Kuruŋyen mere ma dahade goyen kerkeletal dufay henayıŋ.

30 Be, deŋ gabu irde keperde hinayıŋ bana goyen Al Kuruŋ belen dufaymiŋ banare niŋ goyen al kura ikala irkeb huwarde tagaleŋ tikeb

al kura meheñde huwarde tagalde hiyen al gobe keperde balmiñ po hiyen.

³¹ Gwaha teñ hinayıñbe Al Kuruñyen mere banare hitiñ goyen tagaltek marbe tumñañ tagalde hinayıñ. Gogab kadom saba gird teñ tumñañ tarenj heñ hinayıñ.

³²⁻³⁴ Al Kuruñbe dufay keñkela ma heñ mali mali mata ma teñ hiyen. Yeñbe biñ kamke igin heñ heñ gote miñ al. Ningeb Holi Spirityen tarenjde porofet meteñ titek al gobe meteñ goyen igin mat doyañ irde meteñ teñ hiyen.

Be, berebe Yesuyen alya bereya gabu irtiñ bana gonj heñyabe mere ma teñ hinayıñ. Mata gobe Al Kuruñyen dirñeñ weñ Yesuyen alya bereya beleñ gwaha teñ hanjen. Berebe Yesuyen alya bereya gabu irnayıñ bana gonj epte ma mere kawan tagalde hinayıñ. Gwaha titñeñbe Moseyen sabare yitiñ gwahade po, Yesuyen alya bereyat doyañ marte mere nurde gama po irde hinayıñ.

³⁵ Munañ mere ma mata kura goke gusuñaj hiniñ yen nurdeb yaminde kuñ gab uñ yago gusuñaj yirde hinayıñ. Bere beleñ Yesuyen alya bereya gabu irtiñ diliñ mar huwarde kawan po mere teñ teñ mata gobe memyük.

³⁶ Ga dineñ hime gabe deñ Korin mar beleñ, “Al Kuruñyen merebe neñ hitte mat forok yirinj,” yen hanjen, irde, “Al Kuruñyen merebe neñ muñ po ga nfurtiñ,” yen hanjen yeke nurmiñ geb, gago dineñ hime.

³⁷ Be, al kura yiñgen ge yenj, “Nebe porofet,” yenj nurde hi, irde kurabe, “Holi Spirityen sanjiñde mata forok yenj yenj tareñnem yañ,” yenj

nurde hi kenem al gobe ne belej deñ hitte asan̄ ga
kañ saba dirde hime gayenbe Doyañ Al Kurunyen
mere tareñ yeñ nuryeñ.

³⁸ Munaj al gore mere ga nurde ma nurhem
nurhem teñ wasak po teñ hiyenbe Doyañ Al
Kuruñ wor gwahade po iryen.

³⁹ Niñgeb, kadne yago, Al Kurunyen mere basañ
heñ tagaltek wor po nurde hinayin̄. Irde nañña
hoyañde niñ mere mat Al Kuruñ mere ird ird
mata goke utan̄ ma yirde hinayin̄.

⁴⁰ Goyenpoga mata go teñ henyabe hugiñeñ igin̄
mat mata teñ hinayin̄. Irde al mali mali huwarde
hiburneñ ma teñ hinayin̄.

15

Yesu kamyin̄de mat huwaryiñ

¹ Be, kadne yago, hañkapyä Yesu niñ yitiñ mere
igin̄ goke deñ hitte tagaltiñ goyen bitiñ bak yeñ
yeñ ge sopte momoñ direñ yeñ nurde hime.
Deñbe mere igin̄ gayen nurde goke dufaytiñ sañiñ
yirtiñ han̄, irde mere go po gama irde tareñ po
huwarde han̄.

² Niñgeb mere igin̄ ne belej deñ hitte
tagalmiriñ goyen tareñ po tanarde bada ma
heñ gama po irde hinayiñbe mere igin̄ go hende
po sañiñ heñ hike Al Kuruñ belej dumulgañ
tiyyeñ. Gwaha ma teñ hinayiñbe dufaytiñ yeñ ge
tareñ irtiñ gobe miñ miñmoñ hiyyeñ.

³ Ga dinej hime gabe mere kuruñ Doyañ Al
Kuruñ belej momoñ nirtiñ goyen basañ heñbe
momoñ dirmiriñ geb, gago sopte dinej hime.
Mere gobe gahade: Yesu Kristube Al Kurunyen

asañde katiŋ gwahade po, nende mata buluŋ niŋ teŋ kamyiŋ.

4 Irke mete tiyamiŋ. Gega Al Kurunyen asañde katiŋ gwahade po, kamyiŋde mat yereŋkek hekeb huwaryiŋ.

5 Irde Pita hitte forok yen gab Komatmiŋ 12 hitte forok yiriŋ.

6 Be, go kamereb wawuŋ uŋkurenđe alya bereya 500 folek gwahade, yen gama irde hinhan mar diliŋde forok yiriŋ. Go mar goyen kurabe kamaŋ gega, budambe haŋ.

7 Be, Yesube mel go hitte forok yen gabe Yems hitte forok yiriŋ. Irdeb mere basaŋ marmiŋ aposel tumŋaŋ hitte forok yiriŋ.

8 Be, neŋ aposel hitte forok yen hinhan goyen ne hittebe funaŋ wor po forok yiriŋ. Nebe diriŋ kura kawaŋ heŋ heŋ nalu hako hikeya kukuwamŋen kawaŋ hitiŋ yara al kenkelak moŋ gega, ne hitte wor forok yeke delner kinmiriŋ.

9 Nebe aposel gega, deŋne turŋuŋ yan moŋ. Goyenbe aposel hoyanbe deŋem turŋuŋ yan, ne folek wor po. Niŋgeb al hoyan beleŋ ne gayen aposel nintek ma hime yeŋ nurde hime. Gobe Al Kurunyen sios goyen buluŋ buluŋ yirde hinhem geb, gago dineŋ hime.

10 Goyenpoga Al Kuruŋ beleŋ buniŋen nirde igin igin niriyiŋ geb, gayenterbe al gahade heŋ meteŋmiŋ teŋ hime. Yeŋ beleŋ buniŋen nirde igin igin niriyiŋ gote iginenbe kuruŋ wor po. Niŋgeb nebe gogo yeŋ ge teŋ meteŋ kuruŋ wor po teŋ hinhem. Aposel hoyan beleŋ meteŋ titiŋ gote folek wor po meteŋ teŋ hinhem. Goyenbe nigen

tareŋde ma meten gwahade teŋ hinhem. Al Kurun beleŋ buniŋen nirde igin igin nirkeb gogo go hende huwarde meten teŋ hinhem.

¹¹ Niŋgeb ne manaq, aposel hoyaq manaq tumnjaŋ mere igin goyen tagalde tukun hinhet. Irke deŋ beleŋ nurde mere igin goke dufaytiŋ sanjiŋ iramiŋ.

Al kamtiŋbe huwarnayiŋ

¹² Goyenpoga deŋ han bana goyen al kurabe mere igin goyen buluŋ mat tagalde han. Neŋ beleŋ Yesu Kristu kamyiŋde mat huwaryiŋ goke tagaltiriŋ gega, dahade niŋgeb go mar gobe al kamtiŋbe epte ma huwarnayiŋ yen han?

¹³ Al kamtiŋbe epte ma huwartek manhan Yesu Kristu wor go ma huwarwoŋ.

¹⁴ Irde Yesu Kristu huwaryiŋ moŋ manhan goke tagalde hityen gobe miŋ miŋmoŋ hewoŋ. Irde goke dufaytiŋ tareŋ irtiŋ go wor miŋ miŋmoŋ hewoŋ.

¹⁵ Irde al kamtiŋ sopte huward huward mata gam moŋ manhan Al Kurun beleŋ Yesu Kristu isan ma hewoŋ. Goyenbe Al Kurun beleŋ Yesu Kristu isan hiriŋ goke neŋ beleŋ tagalde hityen geb, meten Al Kurun beleŋ ma tiyyiŋ goyen usi teŋ al hoyaq momoŋ yirde hite yen nurtewoŋ.

¹⁶ Al kamtiŋ huwarnayiŋ moŋ manhan Yesu Kristu wor kamyiŋde mat ma po huwarwoŋ.

¹⁷ Irde Yesu Kristu huwaryiŋ moŋ manhan goke dufaytiŋ tareŋ irtiŋ go wor miŋ miŋmoŋ hewoŋ. Irde gayenter wor mata buluŋ bana po hiwoŋ.

18 Irde yeŋ ge dufaymiŋ saŋiŋ irdeya ga kamtiŋ mar wor mata buluŋ bana po heŋya kamaŋ geb, Al Kuruŋ hitte epte ma kuwoŋ.

19 Yesu Kristu beleŋ heŋ heŋniniŋ igit ird ird gobe megen gar hitekeya po igit iryen yeŋ goke doyaŋ heŋ hityen manhan al buniŋeŋ wor po hetewoŋ. Irde al buniŋeŋ megen gar haŋ gote folek buluŋ wor po hetewoŋ.

20 Goyenpoga Yesu Kristube kamtiŋde mat huwardeb al kamtiŋde mat kame huwarnayiŋ kuruŋ gote miŋ al hiriŋ geb, al kamtiŋ mar goyen wor kame huwarnayiŋ.

21 Al uŋkureŋ beleŋ mata buluŋ miŋ urke kamde kamde mata forok yiriŋ. Niŋgeb gwahade goyen po, kamtiŋde mat huward huward wor al uŋkureŋ beleŋ miŋ uryiŋ.

22 Adam beleŋ mata buluŋ miŋ uryiŋ geb, yeŋ kamere forok yitiŋ marbe tumŋaŋ kamde hanjen gwahade po, Yesu Kristu beleŋ kamtiŋde mat huwaryiŋ geb, al hoyan wor kamtiŋde mat huwarnayiŋ.

23 Goyenbe kamtiŋde mat mali mali ma huwarnayiŋ. Yesu Kristube yeŋ wa bikkeŋ kamtiŋde mat huwaryiŋ. Be, kuŋ kuŋ yeŋ sopte mulgaŋ heŋ waŋ waŋ nature alya bereyamiŋ wor huwarnayiŋ.

24 Go kamereb nalu funaŋ wor po forok yiyyen. Goya goyenbe Yesu Kristu beleŋ Satanyen tareŋya megen niŋ doyaŋ marte tareŋya tumŋaŋ gwa-
muŋ yuryen. Irdeb yeŋ beleŋ alya bereyamiŋ doyaŋ yird yird mata goyen Naniŋ Al Kuruŋ haniŋde kiryeŋ.

25 Mata gobe gahade: Yesu Kristu belej alya beryaminj doyan yirde hiyen. Irke kuj kuj Al Kuruj belej Yesuyen asogom tumjanj yukuñ Yesu kahañ minđe yerke yufurka tiyyen.

26 Irdeb yenj belej gwamuñ uryen det funađbe kamde kamde mata geb, mata goyen pasi wor po kiryen.

27 Gobe, “Al Kuruj belej det tumjanj yende yufukde yerke doyan yirde hi,” yitiñ geb, gwaha po tiyyen. Be, “Det tumjanj yende yufukde yerke” yitiñ mere gobe Al Kuruj belej det tumjanj yade Yesu Kristuyen yufukde yiryin geb, Al Kuruj yinđenje Yesu Kristu yufukde ma hi gobe kerjkela wor po nurde hite.

28 Goyenpoga kame det tumjanj Al Kuruj belej Yesu Kristuyen yufukde yerde pasi iryen naturebe Urminj Yesu Kristu wor gwaha iryen al Al Kuruj yufuk bana hiyen. Gogab Al Kuruj belej det kuruj gate Doyan Al Kuruj heñ doyan yirde hiyen.

29 Be, denjbe al kamtiñ nin teñ baptais teñ hanjen. Goyenbe al kamtiñbe ma huwarnayin yen nurde hañ kenem daniñ al katmiñ mar goke baptais teñ teñ mata teñ hanjen? Al kamtiñbe epte ma sopte huwarnayin kenem daniñ geb albe al kamtiñ mar goke teñ baptais teñ hanjen?

30 Irde neñbe daniñ Yesu niñ teñbe gise hanjka mudunke kamtek kanduk yeneñ hityen?

31 Fudinde, kadne yago, ne hittebe gise hanjka hugiñen kamde kamde mata forok yenj hanjen gwahade yara, gise hanjka kanduk yeneñ ulne misiñ kateñ himyen. Ga dinen hime gabe deñ

tumjaŋ Doyaŋ Al Kurujniniŋ Yesu Kristuya haŋ goke amanęŋ nurde himyen geb, gago momon dird dird niŋ kama ma heŋ hime.

³² Ne gayen Efesus taunde niŋ mar kulu duwi yara gore buluŋ wor po nirke kanduk go fole ire yeŋ kurut yeŋ hinhem. Goyenbe dufay igin moŋ megen gar po igin heŋ heŋ ge dufay bener kerde gwaha timiriŋ manhan matane gore da igin forok irde nunwoŋ? Hubu wor po. Al kamtiŋ epte ma sopte huwarnayiŋ kenem, “Gisebe kamtek. Niŋgeb dula teŋ kukuwa fe nene amaŋ po hiniŋ,” yewenę.

³³ Goyenbe gwahade moŋ geb, usi mere goyen fudinde yeŋ ma nurde hinayiŋ. Kadtiŋ kura mata buluŋ teŋ haŋ gore matatiňya dufaytiňya igin goyen buluŋ yirnayiŋ geb, gago dinęŋ hime.

³⁴ Niŋgeb keŋkela dufay heŋ mata buluŋ ma teŋ hinayiŋ. Den haŋ bana al kurabe Al Kuruj keŋkela ma nurd uneŋ haŋ. Mere ga dirde hime gabe merene gayen nurde memya henęŋ yeŋ gago dinęŋ hime.

Al kamtiŋde mat huwarnayiŋ mar gote uliŋbe hoyan wor po henayiŋ

³⁵ Be, goyenbe deŋ haŋ bana al kura beleŋ, “Al kamtiŋbe daha mat huwarnayiŋ? Irde huwardeb uliŋbe dahade henayiŋ?” yeŋ gusuŋaŋ heŋ hanjen.

³⁶ Mere gwaha teŋ haŋ marbe kukuwamňęŋ wor po! Deŋ beleŋ det muyken hartiŋ go ma kamyenębe gor mat dahadem det gergen forok yiyyenę? Epte moŋ.

37 Det kura hare yeŋbe kame forok yiyyen pigiŋ yan gwahade ma harde hanjen. Det gote bilmin, wit muykeŋ ma det hoyan harde hanjen.

38 Goyenpoga Al Kurun beleŋ muykeŋ gote pigiŋ forok yiwi yeŋ nuryeŋ gwahade po forok yeŋ hiyen. Muykeŋ yunkuren yunkuren gote pigiŋbe hoyan hoyan po forok yirde hiyen

39 Gwahade goyen po, det uliŋbe tuŋande moŋ, hoyan hoyan. Alyenbe hoyan, megen niŋ dapŋa gote uliŋbe hoyan, nuyenbe hoyan, irde fete niŋ dapŋa gote uliŋ wor hoyan.

40 Irde naŋkiŋbe gor niŋ det miŋyan, irde megenbe gor niŋ det miŋyan. Goyenbe naŋkiŋde niŋ det buda gote umŋaminiŋbe nende gigen hoyan hoyan, irde megen niŋ det buda gote umŋaminiŋ wor nende gigen hoyan hoyan po haŋ.

41 Niŋgeb naŋa diliŋ gote umŋambe hoyan, irde gagasi gote umŋambe hoyan po. Dinambe haŋ kurun go wor umŋambe nende gigen haŋ.

42 Be, al kamtiŋde mat huwarnayiŋ wor gwahade po uliŋbe hoyan wor po henayiŋ. Al uliŋ pigiŋbe bida henayiŋ gega, kamtiŋde mat huwarnayiŋbe hugineŋ hinayiŋ.

43 Irde al hakwambe bida heŋ buluŋ henayiŋ gega, huwarnayiŋbe uliŋ gob igiŋ muŋ turnuŋ yan henayiŋ.

44 Al kamke mete titek hakwam gobe uliŋ megen niŋ po gega, sopte huwarnayiŋ gobe Al Kurunyen gasuŋde niŋ henayiŋ.

Be, dilniniŋde yeneŋ hite gayen uliŋ pigiŋ miŋyan haŋ kenem Al Kurunyen gasuŋde niŋ wor uliŋ pigiŋ miŋyan haŋ.

45 Goke Al Kurunyen asanje, “Haŋkäpya wor po al tiŋeŋ forok yiriŋ gobe Adam. Yeŋ hitte mat al fuful tiyyiŋ,” yitiŋ hi. Goyenpoga al hoyan Adam yara kame wor po forok yiriŋ. Yeŋbe Yesu Kristu, Al Kurunya hugineŋ heŋ heŋ goyen al yuneŋ yuneŋ gote miŋ al hiriŋ.

46 Al Kurunyen gasunde niŋ uliŋbe go wa ma forok yiriŋ. Megen niŋ uliŋ wa forok yeke gab Al Kurunyen gasunde niŋ uliŋ gogo kame forok yiriŋ.

47 Al haŋkäpya wor po forok yiriŋ gobe Al Kurun beleŋ megen niŋ mulowo po yade forok iryiŋ. Gega al kame forok yiriŋ Yesu Kristube Al Kurunyen gasunde mat forok yiriŋ.

48 Adam uliŋbe megen mat forok yiriŋ gwahade po, megen haŋ marte uliŋbe Adamyen uliŋ gwahade miŋyaŋ haŋ. Gega al kura Yesu Kristuya haŋ marte uliŋbe kame kamtiŋde mat huwarde Al Kurunyen gasunde haŋ mar gote uliŋ yara henayiŋ.

49 Gayenterbe neŋ gayenbe megen niŋ al Adam yara hite. Gega kamebe Yesu Kristu Al Kurun hitte mat watiŋ gwahade hitek.

50 Be, kadne yago, mere direŋ tihim gobe gahade: neŋ ulninin megen po yirtiŋ gayen manan̄ henyabe epte ma nalu funaŋde Al Kurun beleŋ alya bereyamiŋ doyan yird yird bana gon̄ hurkunayiŋ. Niŋgeb det buluŋ heŋ hubu hetek gore epte ma det hugineŋ hitek bana gon̄ hinayiŋ.

51 Niŋgeb mere banare hitiŋ goyen momon̄ direŋ tihim geb, keŋkelə nurnaŋ ko. Merebe gahade: neŋ kuruŋ gayen tumňaŋ ma kamtekeya

nalu funaŋ goyen forok yiyyen. Kurabe kamnayinj, munaŋ kurabe go ma kamnayinj. Gega nalu goyenterbe kamnayinj marya go ma kamnayinj marya goyen tumŋaŋ ulniniŋ hoyan wor po henayinj.

⁵² Goyenterbe nalu funaŋde niŋ bigul mere tikeb goyare po ulniniŋbe hoyan wor po hiyyenj. Bigul go mere tikeb al kamtiŋ marbe huwarde uliŋ gobe sopte buluŋ ma heŋ hugiŋen igiŋ po hinayinj. Irke neŋ kurabe ma kamdeya ulniniŋ hoyan hiyyenj.

⁵³ Gobe megen niŋ ulniniŋ bida hetek gabe yubul teŋ ulniniŋ bida ma hetek goyen yawartek geb, gogo ulniniŋ hoyan hiyyenj. Ulniniŋ belŋen hitek gabe kame ulniniŋ hugiŋen hitek hiyyenj.

⁵⁴ Ulniniŋ bida heŋ belŋen po hitek goyen yubul teŋ ulniniŋ gergen bida ma heŋ hugiŋen hitek goyen yawartek goke Al Kurunyen asanjde katinj mere gobe fudinde. Mere gobe gahade:

“Kamde kamde matabe hubu hiyunj. Neŋbe mata go fole irtinj.” *Aisaia 25:8*

⁵⁵ “Kamde kamde mata, gebe epte ma fole dirayinj.

Kamde kamde mata, gebe epte ma dakamayinj,” yitiŋ hi. *Hosea 13:14*

⁵⁶ Be, yitiŋ gwahade po, kamde kamde gote kilibe mata buluŋ geb, mata buluŋ goreb al hitte kamde kamde forok iryinj. Moseyen sababe al beleŋ epte ma keŋkelə gama irtek geb, neŋ al gayen mata buluŋ mar dineŋ dineŋ tareŋbe sabare gor mat waŋ hi.

57 Goyenpoga neŋbe Doyaŋ Al Kuruŋniniŋ Yesu Kristuya hitekeb Al Kuruŋ beleŋ mata buluŋya kamde kamdeya fole yird yird saŋiŋ dunyin geb, goke igiŋ wor po nurd uneŋ hite!

58 Niŋgeb, kadne yago, tareŋ po heŋ yul ma yen̄ hugiŋeŋ Doyaŋ Al Kuruŋ niŋ meteŋ tareŋ po teŋ hinayin. Den̄ beleŋ Doyaŋ Al Kuruŋ niŋ teŋ meteŋ teŋ hugiŋeŋ kurut yen̄ hanjen gobe diliŋde miŋ miŋmɔŋ ma hiyyen yen̄ nurde han̄ gogo.

16

Yesuyen alya bereya Yerusalem haŋ goyen faraŋ yurd yurd niŋ mere

1 Be, Al Kuruŋyen alya bereya faraŋ yurtek yen̄ hora gabu ird ird niŋ gusuŋaŋ niraŋ goke wol heŋ momoŋ direŋ tihim. Ne beleŋ Galesia naŋare niŋ Yesuyen alya bereya goyen gwaha gwaha tinayin yinmeke tiyamin gwahade goyen po, deŋ wor mata gwahade po tinayin.

2 Niŋgeb meteŋ teŋ gote murunjem hora yadeb kura pota yirde Sandemin Sandemin yawaŋ gabu yirde hinayin. Hora kuruŋ teŋ haŋ marbe kuruŋ pota yirde hinayin, munaŋ hora dirŋeŋ yade haŋ marbe dirŋeŋ pota yirde yawaŋ gabu yirde hinayin. Gogab deŋ hitte kumeke goyare po gab hora gabu yirniŋ yirniŋ ma teŋ hinayin.

3 Be, ne kuŋ forok yemekeb Yerusalem niŋ sios yuntek hora goyen yen̄ beleŋ ga yukuŋ yunnayin yen̄ al kura yawarnayin. Irkeb ne beleŋ mel gobe al gwahade yen̄ Yerusalem mar niŋ asan̄ kayen goyen manaŋ yunmeke gab teŋ kunayin.

4 Irde ne wor mel goya tumňaq kutek gobe miň
miňyaň kenem neya tumňaq kutek.

Korin kuň kuň niň tagalyıň

5 Be, nebe Masedonia naňa beleň kuň kuň niň
dufay henj himyen geb, bana gore mat kuň kuň
gab deň hitte kweň.

6 Kuň denýa ulyaňde yara hiniň yeň nurde
hime. Irde meňe huwarde naňa buluň hiyyen
nature goyen manaq gor po henj wet yeň nurde
hime. Go kamere gab goň kura kwe yeň nureň
goyen faraq nurke kweň.

7 Gobe dulinj kuň denmaň kuň kuň niň ma nirde
hikeb gago dinenj hime. Doyaň Al Kuruňyen dufay
kenem denýa ulyaňde yara hitek yeň nurde hime.

8-9 Goyenpoga Efesus taunde garbe Al Ku-
ruňyen meteň kuruň keňkelä meteň titek goyen
forok yeň hi geb, gar henj meteň teň Pentekos nalu
heke gab deň hitte kweň. Garbe al budam Al
Kuruňyen mere fudinde yeň nurde haň. Goyenbe
budambe asogo nirde haň.

10 Be, Timotibe deň hitte kuyenj. Niňgeb deň
beleň keňkelä faraq urde hikeb denýa henj henj
ge kafura ma hiyyenj. Yeň wor ne teň hime yara
Doyaň Al Kuruňyen meteň teň kuň hi.

11 Niňgeb palap po irde hinayıň. Irde yeň beleň
ne hitte mulgaň henj waň waň naturebe hantıň
yerde uneň guram irde tareň irdeb tubul tike
biň kamkeya wayyenj. Nebe Timoti goyen gor
niň Yesu nurd untıň mar kura goya wanayıň yeň
doyaň henj hime.

12 Be, kadne Apolosbe kadomya deň hitte ku-
nayıň yeň ineq tebaň irde himyen gega, kutek ma

irde hiyen. Goyenbe kutek nalu kura forok yeke gab kuyen.

¹³ Be, deňbe keňkela hej ga hinayin. Irde Doyań Al Kuruń niń hekkeń nurdeya hinayin. Irde kafura ma hej tareń po hej hinayin.

¹⁴ Irde meteń teń hinayin kuruń gobe bitińde hugiňen al hoyan niń amaneń nurd nurd dufay goyen hikeya ga meteń teń hinayin.

¹⁵ Be, deňbe Akaia nańa bana gon niń albe Stefanasya yeňya hanýen marya gore wa Yesu niń dufaymiń sanjiń irdeb Al Kurunyén alya bereya hoyan farań yurd yurd meteń goyen tiniń yeń nurde meteń teń hanýen gobe nurde hań gogo. Nińgeb, kadne yago, deňbe

¹⁶ mel goyen tumjań palap yirde hinayin. Irde al kura yeń meteń teń hanýen gwahade meteń teń hike yenenje go wor palap yirde hinayin.

¹⁷ Nebe Stefanasya Fotunatusyabe Akaikusya wake neya hite goke amaneń nurde hime. Deň denmewoń wor po yeń nurde himyen goyenpoga, mel ga wań forok yekeb tumjań denhem yara nurdeb aman̄ hej hime.

¹⁸ Yeńbe deňya hej farań durde hike bitiń kamke hinhan gwahade goyen po, wań gar ne wor gwahade po nirde hań. Nińgeb deňbe al gwahade goyen palap yirde hinayin.

Mere funaj

¹⁹ Be, Esia* nańa bana niń sios neya hite mar beleń deň ge dufay hej hań goyen momoń yirayin ninkeb gago dinęń hime. Irde Akwilaya berem

* **16:19:** Esia nańa gobe gayenter niń Esia nańa kuruń goke ma yitin. Gayenterbe Turki ineń hanýen.

Prisilayabe yamiŋde gabu irde Doyaŋ Al Kuruŋ dolon̄ irde haŋ maryā beleŋ wor deŋ ge ug po dufay heŋ haŋ geb, gago bebak dirde hime.

20 Irde Yesu nurd untıŋ mar hoyan̄ gar haŋ wor tumjaŋ deŋ ge dufay heŋ haŋ geb, gago momon̄ dirde hime. Denbe kadom gargar gird teŋ heŋyabe bitiŋ bana mat fudinde wor po kadom gargar girde teŋ hinayıŋ. Gobe Al Kuruŋ diliŋde wukkek wor po geb.

21 Be, funaŋbe nigeŋ hanner wor po deŋne gahade kaŋ asaŋ ga pasi ireŋ tihim – POL.

22 Be, al kura Doyaŋ Al Kuruŋ niŋ amaneŋ ma nurd uneŋ haŋ marbe Al Kuruŋ beleŋ karan yurke buluŋ wor po henayıŋ. Doyaŋ Al Kuruŋniŋ, araneŋ wayayıŋ!

23 Be, Doyaŋ Al Kuruŋ Yesu beleŋ buniŋeŋ dirde igin̄ igin̄ dirwoŋ yeŋ nurde hime.

24 Neya deŋyabe Yesu Kristuya tumjaŋ hite geb, deŋ ge amaneŋ wor po nurd duneŋ hime. Fudinde wor po. Gogo po.

**Al Kurunyen Mere Igin
The New Testament in the Gwahatike Language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tok ples Gwahatike long
Nuigini**

copyright © 2000 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Gwahatike

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

 You include the above copyright and source information.

 You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-08-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Mar 2025 from source files dated 31 Aug 2023

dbba218f-41f3-5f08-b0b6-2a7c919093ab